

ระบบเครือญาติที่บ้านโตนด: ระบบกรรมสิทธิ์และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณ ที่ออกเขานูโಡ

มหาชื่อ โซะมะดะ
งานพล จำปากิยา

-๑-

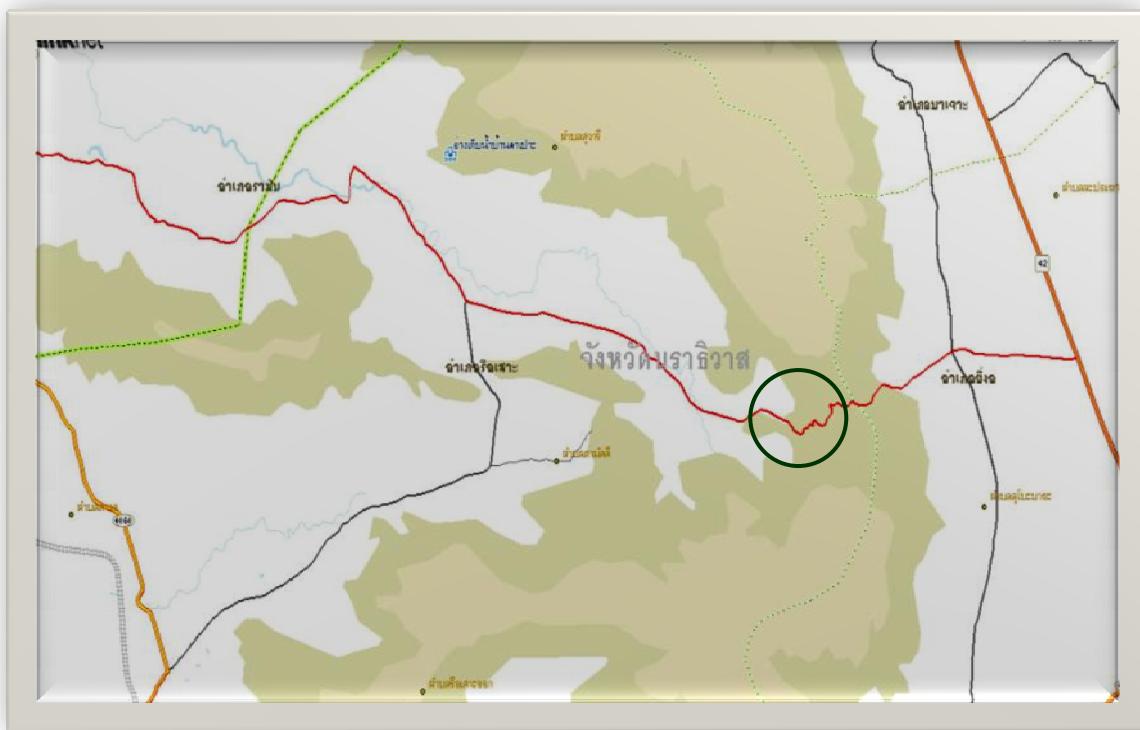
บ้านตะโหนด ชุมชนเก่าแก่เชิงเขานูโಡ

บ้านโตนดตั้งอยู่บนพื้นที่รกร้างเชิงเขาระหว่างที่ออกเขานูโโด และภูเขา ปากแพรก ชาวบ้านที่นี่เรียกเขานูโโด ว่า บูเก็ตติ ซึ่งหมายถึงภูเขาที่อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน บูโโดเป็นที่ออกเข้าที่มีทรัพยากรและสัตว์ป่านานาชนิด ที่สำคัญคือยังคงมีนกเงือกซึ่งเป็นชนิดเดียวที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นป่าและบุนนาคได้เป็นอย่างดี

ที่ตั้งของหมู่บ้านโตนดอยู่บนเส้นทางเดินทางสมัยโบราณที่สำคัญ เพราะอยู่ในเส้นทางผ่านช่องเขาระหว่างเมืองรามันกับเมืองยังไงในอดีต อีกทั้งมีร่องรอยความเก่าแก่ของชื่อสถานที่และธรรมชาติของชุมชนที่อยู่บนเส้นทางการเดินทางเห็นได้จากชื่อหมู่บ้านซึ่งเป็นภาษาไทย คำว่า “โตนด” หมายถึงต้นตาลหรือตาลโตนด มักใช้เป็นชื่อหมู่บ้านในห้องคินที่ใช้ภาษาไทย ในขณะที่ผู้คนบ้านโตนดทั้งหมดเป็นคนเชื้อสายมลายู สันนิษฐานได้ว่า อาจเคยมีการตั้งถิ่นฐานที่บ้านโตนดมาช่วงหนึ่งก่อนที่คุณเชื้อสายมลายูจะเข้ามาสร้างหมู่บ้านในบริเวณนี้

กลุ่มบ้านโตนดปัจจุบันอยู่ในเขตป่าครองอยู่ในตำบลลสวารี อำเภอรือเสาะ จังหวัดราชบุรี เส้นทางคมนาคมสู่บ้านตะโหนดมี ๓ ทาง คือ ทางแรก จากอำเภอสายบูรีมุงสู่อำเภอรือเสาะเลี้ยวสู่ถนนสายรองที่บ้านพะปูโอะห์ ตำบลเกี้ร่อ อำเภอรามัน ถนนเลียบเชิงเขาจะทางประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ทางที่สองจากตัวอำเภอรือเสาะสู่ตำบลลสวารี ระยะทางประมาณ ๑๒ กิโลเมตร และทางที่สาม จากทางหลวงสายปัตตานี-ราชบุรี เลี้ยวสู่ถนนสายรองที่บ้านบลูกกาสะนอ ตำบลป้อยะ อำเภอรือเสาะ เข้าตามเส้นทางเลียบเชิงเขาอีกประมาณ ๑๐ กิโลเมตร

กลุ่มบ้านโตนดมีพื้นที่รวมกันประมาณ ๖๗.๔๕ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๔๐,๐๖๐ ไร่ แบ่งตามเขตป่าครองเป็นหมู่ ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านตะโหนด มี ๑๓๔ ครัวเรือน แบ่งเป็น ชาย ๑๕๕ คน หญิง ๒๐๐ คน บ้านป้อยะ มี ๕๘ ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย ๑๗๖ คน หญิง ๑๙๕ คน บ้านบลูกกาสะนอ ตำบลป้อยะ อำเภอรือเสาะ แบ่งเป็น ชาย ๑๖๕ คน หญิง ๑๙๕ คน แต่โดยความเป็นจริงแล้วยังมี บ้านดีอ้ายยะ ซึ่งรวมกับบ้านตะโหนด พื้นที่ของหมู่บ้านต่างๆ มีประมาณ ๑๑,๒๕๕ ไร่ แบ่งเป็น บ้านเรือน สถานที่ราชการ และโรงเรียน พื้นที่เพาะปลูกพืชมีประมาณ ๒๖,๒๕๘ ไร่ แบ่งเป็น ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ และนาข้าว ตามลำดับ ชาวบ้านส่วนใหญ่กว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ทำสวนยางเป็นหลักที่เหลือมีอาชีพค้าขาย รับจ้างและรับราชการ

แผนที่แสดงที่ตั้งของบริเวณบ้านตะโหนดที่ตั้งอยู่บริเวณช่องเขาเทือกเขานูโอด
ซึ่งกำลังสร้างถนนในปัจจุบันสายยะลา-นราธิวาสผ่านอําเภอยื่งอ

ภูมิทัศน์ท้องถิ่นบ้านໂหนอง
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบ้านตะโหนด

ในเขตบ้านตะโหนดมีล้าน้ำ จ нарระบำมาลอ ซึ่งมีต้นน้ำจากเทือกเขาบูด ไหลผ่าน ชุมชนเริ่มแรกตั้งอยู่ริมน้ำแต่ต่อมาเกิดน้ำป่าหาดใหญ่ทำความเสียหายแก่บ้านเรือนและสัตว์ลียง ชาวบ้านจึงอพยพเข้ายามาอยู่ที่รากเชิงเขาใกล้กับเขื่อนและสัตว์ลียง ชาวบ้านจึงวันนี้

ร่องรอยของการตั้งถิ่นฐานเริ่มแรกก่อนที่ชาวบ้านที่เป็นชาวมลายูสลิมจะเข้ามาตั้งถิ่นฐานพบว่า ชื่อคลอง จ нарระบำมาลอ [carok beghalo] แปลว่า “คลองพระพุทธรูป” มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาบูด คลองนี้เป็นคลองสายหลักของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านตะโหนด พื้นที่เรียกว่า “บังโอดูก” [bango duku] เป็นเนินสูงเต็มไปด้วยต้นดุก เป็นที่ตั้งของวัดร้างมาก่อนและมีต้นมะพร้าว๒ ต้นอยู่หน้าวัด ชาวบ้านเล่าต่อ กันมาว่า พระลงธูปสุดท้ายหนีออกจากวัดเนื่องจากกลัวโจรปล้นและได้นำอาพระพุทธรูปทองคำที่มีอยู่ทิ้งลงในพุ ที่มีชื่อเป็นภาษามลายูคืนว่า “บาระห์มานุห” คำว่า บาระห์ หมายถึง “พุ” ส่วนคำว่า มานุห เป็นชื่อของต้นไม้ชนิดหนึ่งบริเวณบ้านตะโหนดจึงมีร่องรอยทั้งชื่อที่เป็นคำในภาษาไทย ทั้งมีวัดร้างทางพุทธศาสนาที่ยังบันถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนริมเชิงเขาซึ่งมีพื้นที่รกร้างอันอุดมสมบูรณ์สำหรับทำงานปัลกูข้าว ก่อนที่ชาวบ้านตะโหนดซึ่งเป็นชาวมลายูจะเข้ามาตั้งถิ่นฐานต่อมา

สันนิษฐานว่า น่าจะอยู่ในสมัยเจ้าเมือง ๑ หัวเมือง บ้านตะโหนดเป็นเขตพื้นที่ปักครองในเขตเมืองรามันซึ่งเจ้าเมืองรุ่นปู่ของ ราชากาวย และสังคนไปหาพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การทำหลวง จนมาพบพื้นที่นาบ้านตะโหนด ดังนั้น นาส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจึงเคยเป็นนาของเจ้าเมืองมาก่อน ราชากาวย ซึ่งเป็นหลานปู่ของเจ้าเมืองรามันต่อมาได้แต่งงานกับหญิงสาวชาวบ้าน มือเจ้าห์ และเปลี่ยนชื่อเป็น ราชอุปัว ในภายหลัง ท่านผู้นี้มีบทบาททางการปักครองและให้ความสนับสนุนกับชาวบ้านมาก

ที่รกร้างเชิงเขาบูดที่บ้านตะโหนดนี้เจ้าเมืองรามันนิยมเข้ามาล่าสัตว์และจับปลาในเดือน ๕ ซึ่งตรงกับเดือนเมษายนของทุกปี เพราะพื้นที่จะมีบึงน้ำขนาดใหญ่ที่ลึกมากหรือ ลูบี๊ คณะของเจ้าเมืองรามันจะเอ้าช้างและผู้ติดตามมาที่ลูบี๊ในบ้านตะโหนดแล้วให้นำช้างลงไปกวนน้ำให้ช้ำแล้วจึงให้ชาวบ้านลงไปจับปลาเป็นวิธีการที่เจ้าเมืองชอบมาก ต่อมากลุกหลานของเจ้าเมืองรามันได้แต่งงานกับคนในพื้นที่บ้านตะโหนดและตั้งรกรากสืบมา จากประวัติศาสตร์เจ้าเมืองรามัน ได้ขยายช้างเป็นสินค้าส่งออกเพราช้างเป็นพาหนะที่สำคัญและยังเป็นสมบัติของเจ้าเมืองอีกด้วย เจ้าเมืองจะอาศัยโถงกูแซเป็นผู้ไปหาดและจับช้างป่า มาเป็นสมบัติ แล้วนำออกขายเป็นรายได้ ซึ่งไม่เหมือนกับชาวบ้านที่จะจับช้างเพื่อนำมาเจพากการใช้งาน

นาง ชีตีมีนา โฉมมะดะ

นาง ชีตีมีนา โฉมมะดะ อายุ ๘๕ ปีเล่าว่า สมัยตนเป็นเด็ก ผู้ใหญ่เคยเล่าให้ฟังว่าที่บ้านลูโอบะ อยู่ (ทางทิศเหนือของบ้านตะโหนด) ในอดีตนั้นในยามหน้าแล้งเจ้าเมืองรามัญเคยนำช้างและผู้ติดตามมาจับปลาในลูโอบะ โดยให้ช้างลงไปกวนน้ำให้บุ่นแล้วลงไปจับปลาในกิจกรรมนั้น เจ้าเมืองได้ให้ชักชวนชาวบ้านท้องถิ่นไปร่วมด้วย

ชาวบ้านบางคนเล่าว่าตอนไม่เคยเจอช้างป่าบนภูเขาเลย แต่เคยได้ยินคนแก่เล่าว่าแต่ก่อนมีช้างป่ามากในหมู่บ้านยังมีโตกุแซอยู่ บ้างครั้งมีคนที่ทำสวนในเขตเทือกเขาอย่าง คอกลอกกนา (อำเภอศรีสารคห) มาขอทราย ดูอ่า จาก โต๊ะกุแซ เพื่อป้องกันช้างป่าลงมาในพื้นที่สวน

ในวัยเด็กของผู้ศึกษามีญาติผู้ใหญ่คุณหนึ่ง ชื่อ โต๊ะมา โต๊ะกุนิง เป็นคนชอบเล่านิทาน เล่าเรื่องราวต่างๆ ทั้งในและนอกท้องถิ่นให้เด็กกลูกหลานฟัง ในเหตุการณ์ที่ในหลวงเสด็จมาบ้านตะโหนดเมื่อประมาณ ๓๐ ปีที่แล้ว สมัยที่มีกลุ่มชนวนต่างๆ ในพื้นที่มาก ตนก็ได้ไปรับเสด็จด้วยยังจำได้ว่า ในหลวงทรงถาม โต๊ะมา โต๊ะกุนิง เกี่ยวกับ สายนำจาระบمالอ และ ต้นตะเคียน ๓ ต้นที่ใช้ผูกช้างเพื่อก

นอกจากนี้ คนบ้านตะโหนดยังมีกลุ่มที่สืบทอดสายมาจาก ชาอดีชาวนะ ซึ่งเป็นบุตรชาขคนเล็กของเจ้าเมืองคาดคะที่หนีส่งกรมภัยในมาขออาศัยอยู่กับเจ้าเมืองรามัน ทำหน้าที่ดูแลนาหลวงที่บ้านตะโหนด ดูแลนาข้าวเจ้าเมืองที่บ้านในหมู่บ้านรีเซ็ง ปัจจุบันอยู่ในตำบลจาก้าว อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เนื่องจากเจ้าเมืองได้ขยายพื้นที่การทำนาเล็กเข้าไปในทุ่นเขา เป็นเขตที่ชาวบ้านเรียกว่า บ้านบือเจ้า

ชาอุดชานะ มีหน้าที่เป็นตัวแทนคุณเลหน้าข้าว ต่อมาแต่งงานกับสาวชาวบ้านและมีลูกชายคนหนึ่ง ซึ่งเป็นเด็กห้องน้ำ ต่อมา คุณพ่อ แต่งงานกับลูกสาวของคนในหมู่บ้านบือเจ้าซึ่งเป็น ดือลี ได้สืบทอดหน้าที่การคุณเลหน้าข้าวให้กับเจ้าเมือง และเป็นผู้ที่สำรวจหาพื้นที่เหมาะสมในการทำงานเพื่อขยายขอบเขตนาข้าวให้เจ้าเมือง

อย่างไรก็ได้ แม้ชาวบ้านจะหาอยู่หางินในท้องถิ่นของตนเอง แต่ก็ติดต่อเชื่อมโยงกับโลกภายนอก เพราะต้องมีการจ่ายภาษีให้กับรัฐด้วย ในสมัยที่ยังแบ่งการปกครองในรัฐมลายูออกเป็น ๓ หัวเมือง เขตการปกครองของเมืองรามันมีศูนย์กลางอยู่ที่ โภตานาคร ซึ่งอยู่ใกล้กับตัวอำเภอรามันในปัจจุบัน บ้านตะโหนด เป็นหมู่บ้านริมเทือกเขาบูโอดซึ่งอยู่ในเขตการปกครองของราษฎรรามัน รัฐสยาม ได้ออกกฎหมายบังคับใช้การเก็บภาษีรายหัว เรียกว่า นายา อันส ลือเมะ ปادي [bayu asil lemak padi] ชาวบ้านริมเขารายบ้านตะโหนดก็ถูกบังคับให้จ่ายด้วย เมื่อถึงเวลาจ่ายภาษีจึงต้องรวมกันเตรียมตัว เตรียมเสบียงเพื่อเดินทางไปจ่ายภาษีที่โภตานาคร ซึ่งต้องใช้เวลาเดินทาง ๒ วัน ๒ คืน ถึงจะคืนกลับบ้าน

ในท้องถิ่นบ้านตะโหนดมีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มบ้านที่อยู่อาศัยกันหลายครั้งและหลายสถานะด้วยกัน เพราะเป็นหมู่บ้านในท้องถิ่นที่ห่างไกลเมืองและอยู่ติดกับป่าทึบเชิงเขาโดย นักจากภัยจากธรรมชาติแล้ว กัยจากโรคระบาด โรคผู้ร้าย และความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติพวกรู้สึกว่าที่จะเข้ามาทำอันตรายชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้าน ได้ การรวมกลุ่มนั้นเป็นการสร้างกำลังคนในการช่วยกันคุ้มครองตัวเองหรือถ้าเกิน กว่าชาวบ้านจะถูกเลกันเองได้ ก็จำเป็นต้องขยับหมู่บ้านหนีและปล่อยหมู่บ้านให้ทิ้งร้างไป

มีเรื่องเล่าว่าเดิมที่บริเวณ ตะ โละกี้อมูดู ซึ่งอยู่ระหว่างพื้นที่บ้านจะกั่งบ้านกำปังป้าในปัจจุบัน เป็นพื้นที่ซึ่งชาวบ้านปลูกบ้านริ่อนที่อยู่อาศัย การเข้าไปล่าสัตว์ในป่าเพื่อจะให้ล่าสัตว์ในป่าได้ก็จะมีการอาศัยความเชื่อเรื่องผี ตามที่บรรพบุรุษสั่งสอนว่า ต้องให้ผีป่าเป็นผู้ชี้ทางหรือนำทางให้ กล่าวคือเมื่อจะเข้าป่าเพื่อล่าสัตว์ หรือเมื่อเดินทางเข้าไปขึ้นเขาจะต้องมีการพูดเชิญชวนผีขึ้นไปด้วย เช่นว่า “มาเราไปกัน” แล้ว ก็เดินทางเข้าป่า ทั้งนี้มีการให้คำมั่นสัญญากับผีว่าจะให้ไข่กีฟองหรืออกกว่า ถ้าได้สัตว์มาจะแบ่งกีส่วน เพื่อทำให้ล่าสัตว์มาโดยง่าย เมื่อตอนกลับก็จะกลับมาทางเดิม มาถึงที่ที่พูดชวนผีป่าขึ้นไปนั้นเขาจะบอกว่าให้ผีหยุดแค่นั้น โดยใช้สัญญาณบอกแก่ผีป่าว่า “หยุดแก่นี้” มิฉะนั้นแล้วผีจะตามเข้าไปในหมู่บ้านด้วย ในหมู่บ้านเดิมไปด้วยสิ่งที่ผีป่าชอบ เช่น ไข่ไก่ ไก่บ้าน นานวัน เมื่ออาหารดังกล่าวหมด ผีก็อาจลากเข้าสิงคโปร์ ทำร้ายคนในหมู่บ้าน เกิดการเจ็บป่วยจนตายกันจำนวนมาก บางบ้านก็ตายกันทั้งบ้าน ทำให้ชาวบ้านเกิดการหวั่นกลัว หวาดผวา ผีป่าที่นับวันยิ่งครุร้ายขึ้น ชาวบ้านจึงอพยพหนีออกจากพื้นที่ ตะ โละกี้อมูดู จนกล้ายเป็นสถานที่ซึ่งถูกทิ้งร้างแล้วจึงหายไปอยู่ที่ใหม่ที่ บ้านบือเจ้า ปัจจุบันบริเวณ ตะ โละกี้อมูดู ยังเห็นร่องรอยความเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ สังเกตจากต้นมะพร้าวที่มีอายุมากอยู่ปีนกระჯุกหนึ่ง เพราะธรรมเนียมบ้านเรือนที่อยู่อาศัยแต่เดิมจะปลูกต้นมะพร้าวไว้ด้วย

เหตุการณ์ที่ทำให้บ้าน บือเจ้า ถูกทิ้งร้างมีเรื่องเล่าว่า ทุกปี หลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จสิ้นเป็นช่วงว่างจากงานในนาซึ่งตรงกับเดือนห้า ชาวบ้านจะมีการทำพิธีกรรมเช่นไห้วหมู่บ้านประจำปี โดยจะเชิญวง茫 โยงมาแสดงในหมู่บ้านเป็นประจำทุกปี มีอยู่ปีหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นครั้งสุดท้ายก็มีการทำพิธีกรรมเหมือนทุกปี

แต่ในปัจจุบันจะไม่สามารถให้รับค่าตอบแทนหรือการให้บริการของฝ่ายหนู่บ้านไม่ได้ เกิดการขัดแย้งกันหาข้อยุติไม่ได้

ฝ่ายเจ้าของภูมิที่อยู่หรือเมือง อย่าง จังหวัดสินใจปล่อยผู้ลูกกรอกให้เล่นงานทำร้ายชาวบ้าน หลังจากนั้น ผู้ลูกกรอกก็อาลาวดเข้าสิงชาวบ้านโดยไม่เลือกทึ้งเด็กและผู้ใหญ่หลอกหลอนจนชาวบ้านอยู่ไม่ได้ เกิดเงื่อนป่วยรักษาท่าให้รักษาไม่หาย บ้างบ้านก็ป่วยตายกันทั้งบ้าน หลังจากนั้นก็ได้ยินเสียงคนพูด เดียง ชุดจะพร้าว เสียงหัวเราะและร้องไห้ต่างๆ นานา ชาวบ้านตายไม่เว้นวัน จนคนแก่ที่เล่าพูดว่า “ชอบทำงานไม่หยุด” ชาวบ้านที่รอดตายอยู่จำนวนหนึ่งจึงไม่กล้าจะอยู่อีกต่อไป จึงจำเป็นต้องขยับไปอาศัยณ ที่แห่งใหม่ คือ ออกมากอญที่หมู่บ้านตาเปะ ตะโหนด และตาม ปัจจุบันที่บ้าน “บือเจา” ก็ยังเหลือร่องรอย กูโนร์ (สุสาน) เก่าร่องรอยที่นาและต้นมะพร้าว

การปลูกบ้านที่อยู่อาศัยแต่ก่อนจะอยู่กันห่างๆ เป็นจุดๆ ในพื้นที่ซึ่งตอนเดิมครอบครองแต่ละบ้านมีที่นับสิบไร่ ดังนั้นเมื่อเกิดไฟไหม้ล้านบ้านเรือนอาลาวด ชาวบ้านจึงเกิดความหวาดกลัว มีการรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน เป็นการขยายชุมชนเดิมบ้านกำปงตะโหนดที่ข้ามมาจากริมคลองเจ้าเราะบ มาลอกหนี้จากน้ำท่วมครั้งใหญ่ไปสร้างบ้านอยู่อาศัยในบริเวณนี้ประมาณ ๗-๑๐ หลังคาเรือน ซึ่งถือเป็นกลุ่มบ้านใหญ่

คนที่ตั้งบ้านอยู่ใกล้ๆ ออกไปเก็บข้าวที่อยู่ใหม่มาอยู่ร่วมกันที่บ้านกำปงตะโหนด จนมีบ้านเรือนเพิ่มขึ้น มีการรวมตัวกันสร้างรั้วส้มรอบหมู่บ้านโดยใช้ลวดหนาม ไม้ไผ่ ใบตาลมาหับรอบนอกลวดหนาม มีประตูทางเข้าออกหมู่บ้านประตูเดียว มีการจัดเรารายในเวลากลางคืน 悱รอบๆ บ้าน นอกจากจะจัดเรารายรักษาในยามค่ำคืนแล้ว กลางวันก็จะมีเรารายคอมยังเกตการณ์การเคลื่อนไหวของคนแบลกหน้าที่จะเข้ามาในเขตหมู่บ้าน เพราะตามปกติก่อนที่จะมาปล้นนั้นก็จะส่งคนมาดูดูแลความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านมาสืบว่าบ้านไหนราย มีสมบัติ ตอนกลางคืนก็จะมายกพรรคพากมากันหากได้จังหวะเพื่อจะเข้าปล้นทรัพย์สินที่มีค่า เงินทองไป

ที่บ้าน บือลากาตู ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านตาเปะ มีบ้านไม่กี่หลังคาเรือน ฐานะค่อนข้างดี แต่ไม่สามารถรับมือกับพวกโจรได้ เมื่อไม่มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจึงต้องพยายามป้องกัน ที่บ้านไปอยู่ที่บ้านกำปงตะโหนดและบ้านตาเปะบ้างบางส่วน บริเวณบ้าน บือลากาตู ปัจจุบันเรียก กำปงตีง หมายถึงหมู่บ้านร้าง

กลุ่มโจรที่ปล้นชาวบ้านในสมัยนั้น ชาวบ้านจะรู้จักในนามพวง พومอง (phomong) ซึ่งมีหลายกลุ่ม ด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มจะจะ กระนี กลุ่มแวงดิง การปีแซ กลุ่มเปะแมญา กลุ่มนະ ແມແມ กลุ่มนະ เม雷 ใจพวง นິນอกจากจะปล้นแล้วยังเรียกค่าคุ้มครอง หากใครขัดขืนก็จะถูกทำร้ายร่างกายหรือขโมยสัตว์เลี้ยงทั้งวัวควายไปอีก เหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อประมาณ ๗๐ ปีที่แล้ว หลังจากนั้นบ้านบือลากาตูจึงเหลือแต่ซื่อ

ชาวบ้านตะโหนดได้รับผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อญี่ปุ่นบุกยึดแหลมลายสังกروم ครั้งนี้ชาวบ้านเรียกว่า “สังกرومญี่ปุ่น” มีแต่เสียงเครื่องบิน เสียงระเบิด และมีการทิ้งระเบิดทำให้บ้านเรือนเสียหายและเสียชีวิตจำนวนมากหนึ่ง การทิ้งระเบิดในครั้งนี้สร้างความหวาดกลัวให้แก่ชาวบ้านตะโหนด ดังนั้น

ในเวลากลางคืนจึงไม่มีการจุดไฟและไม่นอนบนบ้านเพราะเกรงจะเป็นเป้าหมายถูกโจมตีด้วยระเบิดที่ชาวบ้านจะสร้างกระห่อมเล็กๆ พอดีซุกหัวนอนในกอกสาครที่ขึ้นทิบ โดยแพ้วางให้ไปร่องด้านล่างเพื่อไม่ให้มองเห็นจากบนฟ้า

ในช่วงนั้นชาวบ้านได้เข้าว่าทหารญี่ปุ่นจับชาวบ้านเป็นเชลย เพื่อเกณฑ์ไปสร้างทางรถไฟที่ชุมพร ชาวบ้านอิงหาดกลัว ตอนกลางวันก็จะหนีหลบซ่อนตัวตามป่าเขาหรือในสวนไม่ออยู่ในหมู่บ้านเพราะกลัวถูกจับตัวไป เนื่องจากมีบางคนถูกจับตัวไปทำงานก่อน ส่วนพวกรู้สึกกลัวจะถูกจับไปทารุณกรรมทางเพศ หลังจากสังคมรสนิสุกด เกิดข้าวยาก มากแพร่ ขาดแคลนปัจจัยสิ่ง命ด ข้าสารไม่มีกิน ต้องหาของป้ามาประทังชีวิต เช่น หัวมันกลอย หัวเพือก บุก กินแทนข้าว เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มก็ใช้จากพืช เช่น ไขสับปะรดมาห่อ

บ้านตะโหนดแต่เดิมเคยเป็นหมู่บ้านเดียวแล้วจึงขยายออกไปอีก ๓ หมู่บ้านจนเป็น ๔ หมู่บ้านในปัจจุบัน ได้แก่ บ้านตะโหนด บ้านกูโรร์ บ้านดีอี้ยะหะยี และบ้านป่อนเนะ เนื่องจากมีกลุ่มบวนการนือร์เรียน (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani-uhnวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายู), กลุ่มชก. (uhnวนการโจรก่อการร้าย) เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านตะโหนด พื้นที่นี้จึงถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำหรับการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเหล่านี้ ทำให้ต้องรื้อแยกบ้านตะโหนดออกเป็น ๓ หมู่บ้านดังกล่าว โดยใช้ไขบายความมั่นคงเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๗ เพื่อสะคuatorในการคุ้มครองเจ้าหน้าที่รัฐลงมาคุ้มครองพื้นที่ได้ทั่วถึง

บ้านตะโหนด ชื่อหมู่บ้านสันนิษฐานตามคำบอกเล่าและความเชื่อของชาวบ้านมีหลายที่มาด้วยกัน คือ คนເเต่าคนแก่บางกรະແສเล่าสืบต่อกันมาว่า เดิมมีสามีภรรยาคู่หนึ่ง อาศัยทำนาหากิน บุกเบิกพื้นที่แห่งนั้น สามีชื่อว่า “นายตาล” ภรรยาชื่อว่า “นางโหนด” จึงเรียกชื่อตามคนที่ไปบุกเบิก เมื่อมีคนเดินทางไปก็จะบอกว่าไปบ้านตาลโหนด จนนานเข้าก็เรียกกันติดปากว่า “บ้านตะโหนด”

อีกการสันนิษฐานหนึ่งคือ การตั้งชื่อตามพืชพันธุ์ไม้ในท้องถิ่น เพราะบริเวณหมู่บ้านจะมีต้นตาลโตนดซึ่งengตามธรรมชาติมากมาย มีต้นตาลต้นหนึ่งแบปลกกว่าต้นอื่นเพราะออกก้ามดอกเป็นสองก้าม เมื่อถึงเวลาออกผลแต่ไม่ติดผลเหมือนกับตาลต้นอื่น ๆ นานเข้าจึงแบงคล้ายกับเจ้าสัตว์จริง ๆ ชาวบ้านจึงลือกันไปว่าต้นตาลมีเจ้า คำว่า “เจา” ในภาษาลາຍถิ่น คือ ตาโนะ [tandok] ที่แปลว่า ต้นตาลมีเจา ภาษาลາຍถิ่นพูดว่า “ตา อา ดอ ตา โนะ” ต่อมารีบิกสัน ๆ จนติดปากว่า “ตือ โนะ” เท่านั้น เมื่อรู้ถึงเจ้าเมื่อรามันว่ามีต้นตาลประหลาดเกิดขึ้นที่บ้านตะโหนด ได้ไม่นานจึงสั่งให้คนมาบุกเอกสารลับไปปลูกที่วังของเจ้าเมืองที่รามัน

บ้านกูโรร์ คำว่า “กูโรร์” (Kubur) เป็นคำที่มาจากภาษาอาหรับคือคำว่า กือบาร (Qobr) หมายถึงสถานที่ใช้ฝังศพของชาวมุสลิมหรือสุสาน เดิมชาวบ้านตะโหนดจะฝังศพตามที่ดินของตน ต่อมามีความคิด ต้องการจะฝังศพให้อยู่ในสถานที่เดียวกัน จึงขอพื้นที่สำหรับทำกูโรร์กับเจ้าเมืองรามัน เจ้าเมืองในสมัยนั้น มาคุ้มพื้นที่แล้วจึงกำหนดศูนย์บริเวณที่เป็นกูโรร์ในปัจจุบันนี้ เพราะเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนทั้งแวดล้อมด้วยทุ่งนา เจ้าเมืองยกพื้นที่รูปสี่เหลี่ยมจตุรัสมีพื้นที่กว้างขวางมาก ต่อจากนั้น กูโรร์แห่งนี้จึงกลายเป็นกูโรร์ใหญ่ของชุมชนบ้านตะโหนด

ถูไบร์สาหารณะของบ้านตะโหนด

บ้านที่ปลูกอยู่ในบริเวณนี้แต่เดิมมีเพียงไม่กี่หลัง บริเวณใกล้กับถูไบร์ได้มีการสร้างบ้านเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยขยายว่างระหว่างนี้มีบ้านหลายหลังค่าเรือน ทิศตะวันตกของถูไบร์ชาวบ้านเรียกว่ามี “ปูลาพาโนราห์” หมายถึงเกาะที่มีต้นสายหยุด ทิศใต้เรียกว่า ตะ โละแมว หมายถึง“ตะ โละ กือ อ่าว” “แมวแว กือ ชื่อผู้บุกเบิกสถานที่” รวมกันเรียกว่าอ่าวแมว และเรียกชุมชนที่ตั้งใหม่นี้ว่า “บ้านถูไบร์” ปี พ.ศ.๒๕๒๗ ทางการได้แยกการปกครองใหม่จาก หมู่ที่ ๒ บ้านตะโหนด ตำบลสามัคคี อำเภอรือเสาะ จังหวัดราษฎร์ โดยรวมจาก ๒ ชุมชน กือ ชุมชนตะโหนดดังเดิมกับชุมชนถูไบร์ให้เป็น “บ้านถูไบร์” ในเขตการปกครองหมู่ ๕

บ้านดือແຍහະຍີ คำว่า “ດីອីແយហະຍີ” [durian haji] เป็นชื่อต้นทุเรียนพันธุ์พื้นบ้านพันธุ์หนึ่ง ดือແຍ เป็นภาษาตามลักษณ์หมายถึง ทุเรียน ဟຍີ เป็นชื่อของสายพันธุ์ทุเรียนพื้นบ้าน มีลักษณะเด่น กือ ออกดอกสีแดง ลำต้นขนาดใหญ่และผลกด เสื้อกันว่าเป็นพญาทุเรียนในบรรดาต้นทุเรียนพันธุ์ต่างๆ สวยงามทุกแห่ง จึงมักนิยม ดือແຍහະຍີ อยู่ด้วย

บ้านดือແຍහະຍີนี้ พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็น สวนดుชง ซึ่งเป็นการปลูกพืชแบบขี้นเอง เจ้าของสวนทิ้ง เมล็ดหว่านไว้โดยไม่เจตนา มีต้นไม้หลายชนิดรวมกันอยู่ด้วย พื้นที่บ้านดือແຍහະຍີมีสวนดుชงทั้งสองฝั่งริมคลองครอบคลุมเนื้อที่ประมาณ ๓๐ ไร่ ยาวตลอดแนวตามริมคลองจนระยะไกลอ

ที่สวนดుชงบริเวณบ้านดือແຍහະຍີจะมีต้นทุเรียนใหญ่ที่ชาวบ้านรู้จักกันดี ๕ ต้น กือ ต้นดือແຍහະຍີ เมทิน [durian haji methin] มีขนาดลำต้นเท่าท้องช่องประมาณ ๑-๔ คนโอบเป็นต้นที่ใหญ่ที่สุด ต้น ดือແຍහະຍີ โต๊ะกือพุ [durian haji tokkepuj] ขนาดลำต้นใหญ่เท่าต้นดือແຍහະຍີเมทิน ต้น ดือແຍහະຍີชិម្ងា [durian haji heyaj] มีขนาดลำต้นประมาณ ๑ คนโอบ ต้น ดือແຍහະຍີ โต๊ะ ໂច [durian haji tokso] เป็นต้นเล็กที่สุดในจำนวน ๕ ต้น ขนาดลำต้นใหญ่ ๒ คนโอบ

ภูมิประเทศของบ้านตะโหนดเป็นหมู่บ้านเชิงเขาและล้อมรอบด้วยภูเขาจึงเป็นที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบวนการแบ่งแยกดินแดน ในการตั้งกองกำลังยุคปี พ.ศ. ๒๕๐๐ กลุ่มบวนการได้ใช้เขตพื้นที่บ้านตะโหนดเป็นทางผ่านและที่ชุมอาสาชัยสมเด็จยัง เป็นศูนย์กลางของเส้นทางผ่าน ระหว่างทิศเหนือแนวเขาญูโด และทิศใต้เขาป่าแอลองต่อไปจนถึงอำเภอศรีสัครา ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีแนวเขายาวจรดแนวเขาญูโด เช่นกัน

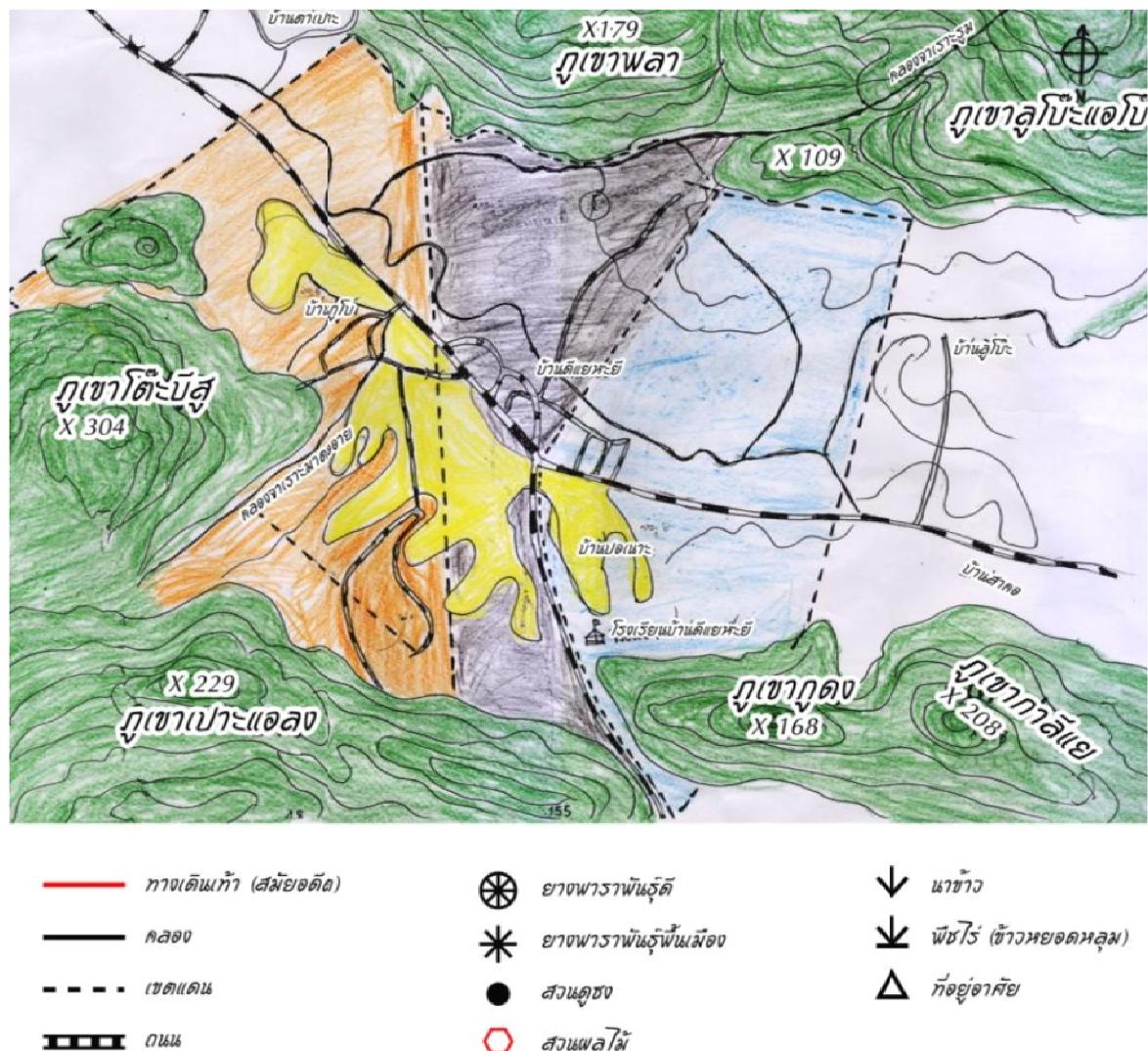
กลุ่มบวนการได้แก่ กลุ่มของペาะเยห์ พรroc บีอาร์อีน. พีพี และกลุ่มอื่นอีกที่ที่ไม่ทราบว่าอยู่สังกัดพรroc ไหน เช่น กลุ่มโตะมาหง กลุ่มมะ สือราตี กลุ่มเจี้ยมูมา กลุ่มปาจะจิ ปีชา กลุ่มมะสุ ไหงบາตู กลุ่มนະແຈ່ເຕ

ในขณะนั้นมีการตอบโต้ระหว่างทั้งสองฝ่ายอย่างหนัก ฝ่ายตำรวจได้จับกุมและทำร้ายร่างกายประชาชนที่มีบ้านอาศัยอยู่ใกล้กับแนวป่าท้ายหมู่บ้าน ซึ่งบ้างอยู่กินตามปกติแต่บังคนกีเป็นสายให้กับพวกแบ่งแยกดินแดนจริง คือให้อาหารกิน เป็นต้น ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้จากหมู่บ้านกีรู้สึกหวาดกลัวเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการรุณ ชาวบ้านถูกอุ้มไปบ้าง ถูกเผาทั้งเป็นบ้าง จึงย้ายที่อยู่มาสร้างบ้านติดถนนทำเกิดชุมชนใหญ่ตามที่ถนนตัดผ่านในหมู่ที่ ๒ บ้านดือແຍຫະຍີ

บ้านป่อนະ ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๕ มีคนในหมู่บ้านบริจากที่คินให้กับคน อาเล็ม หรือผู้รอบรู้ในเรื่องศาสนาที่เขาเชิญมาเพื่อให้ความรู้ อบรมสั่งสอนบุตรหลานในเรื่องศาสนาจากบ้านสะนอ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี และได้สร้างบ้านและป่อนະในที่คินแห่งนั้น ต่อมาก็เรียกชื่อว่า ป่อนະປຸລາກອແມ และเรียกกันติดปากว่า ປຸລາປອນະ

มีการสร้างที่พักอาศัยหลักเล็ก ๆ เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวของผู้ที่มาเล่าเรียนハウวิชาความรู้ซึ่งมาจากที่หมู่บ้านต่างๆ หรือคนที่อยู่ในพื้นที่นั้นก็จะพักที่ป่อนະเช่นกัน บริเวณบ้านป่อนະแต่เดิมนั้นเรียกว่า ປຸລາກອແມ [pula koghae] เป็นพื้นที่ซึ่งมีต้นไม้ชนิดหนึ่งขึ้นมากเป็นหย่อมๆ คำว่า ປຸລາ หมายถึง กลุ่มหรือหย่อม คำว่า กອແມ เป็นชื่อต้นไม้ ชื่อภาษาไทยคือต้นกอแห้ง ชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่แถบนี้จึงตั้งชื่อตามต้นไม้ที่มีมากในบริเวณนั้น

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗ บ้านປຸລາປອນະแบ่งการปกครองจากที่เคยอยู่ในหมู่ ๒ ตำบลสามัคคี อำเภอรือسئะ จังหวัดราชวิสา ไปเป็นหมู่ ๖ บ้านป่อนະ ตำบลลสوارี อำเภอรือسئะ จังหวัดราชวิสา และเรียกชื่อสั้น ๆ ว่า “บ้านป่อนະ”

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๗ รัฐบาลได้ใช้นโยบายความมั่นคง เนื่องจากในเขตบูโอดเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ การเคลื่อนไหวของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนในสมัยนั้น จึงต้องแยกหมู่บ้านออกเป็นกลุ่มย่อย หมู่บ้านจากเดิม คือ หมู่ ๒ บ้านดีอ้ายหยี ตำบลสามัคคี เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวได้ถูกแยกย่อยออกเป็น ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านดีอ้ายหยี บ้านกูโนร์ บ้านปอเนาะ และเปลี่ยนเป็นตำบลสุวารี อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส และต่อมาถูกเริ่มมีการบานง่าวนเบิกตัดถนนเข้าไปในหมู่บ้านดังจะเห็นในแผนที่

និគេគោះពុននរម្មណ៍នានកតុលដ

บริเวณที่รับเชิงเขานี้มีลำหัวย จาเราะบมาลอ, จาเก้อจิ และ ยะ ໂກะ ไหลผ่าน หัวใจจาเราะบมาลอเป็นลำหัวยสำคัญที่มีน้ำตกลดปี ยามหน้าฝนน้ำจะท่วมสองฝั่งคลอง น้ำจากภูเขาพัดพาເອາະກອນດินและเศษพืชที่มีแร่ธาตุอาหารสมบูรณ์มากด้วยทำให้พื้นที่รับสองฝั่งลำหัวยใช้ปลูกพืชได้เป็นอย่างดี

พื้นที่ลุ่มทุ่งนาในเขตบ้าน โตนดมีปริมาณมากมีน้ำตลอดปีและมี ลู ໄປ หรือบึงน้ำหลายแห่ง ในทุ่งนา มีคงตานาขึ้นตามคันนาเป็นทิวามากมาย พื้นที่นาบ้าน โตนดเคยเป็นเขตนาหลวงของเจ้าเมืองรามันมาก่อน ซึ่งให้ชาวบ้าน โตนด เป็นแรงงาน มีการกันน้ำเพื่อทำท่าน้ำไว้ใช้สำหรับการทำนา และมีสายตระกูลของเจ้าเมืองรามันหรือ รายรีอัมัน(รอยอรีอัมัน) และ รายปูแวง (รอยปูแวง) ทำหน้าที่คุ้มครองภาระงานนาหลวง (รายรีอัมัน (Ghemant) เจียน รายา เที่ยวนางคำเรียกภาระงานนาอย่างลักษณะ)

สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตในอดีต

สภาพแวดล้อมแบบที่รำงเชิงเขาทำให้บ้านจะหอนดมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติจากป่าไม้และสัตว์ป่าที่สมบูรณ์ ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่า ล่าสัตว์ คุกคາลในท้องถิ่น มีสองช่วงคือ หน้าร้อนและหน้าฝน ช่วงที่ฝนตกมากกว่าช่วงฝนไม่ตก ช่วงเวลาที่ฝนตกน้อยเรียกว่า ชูยังบารัต [musim hujan barat] หมายถึง ฤดูที่ฝนมาทางทิศตะวันตก และช่วงที่มีฝนตกมากเรียกว่า ชูยังบอ [musim hujan boh] หมายถึง ฤดูฝนที่ทำให้เกิดน้ำท่วมและฝนมาทางทิศตะวันออก

การเพาะปลูก เมื่อเริ่มเข้าหน้าฝน ชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันทำ ข้าวนาดอนหรือข้าวไร่ บนที่ลาดเชิงเขาหรือพื้นที่น้ำท่วมไม่ถึงซึ่งเป็นที่สูง แล้วเตรียมถังป่าโคนตันไม้ เผาตอเผาและกิ่งไม้ใบไม้ แล้วปลูกข้าว ยอดหญ้า หลังจากนั้น รอเก็บเกี่ยวอีกประมาณ ๔-๕ เดือน ในพื้นที่เดียวกันชาวบ้านก็จะปลูกพริก ถั่ว มัน ข้าวโพด แซมไปด้วย

โดยทั่วไป ชาวบ้านจะเลือกบุกเบิกพื้นที่ป่าใหม่และไม่ทำชำนาญเดิมจนกว่าพื้นที่นั้นจะมีดินใหม่ขึ้น ตามธรรมชาติจนเป็นป่าอีกรึ้ง ดังนั้น การทำข้าวนาดอนหรือข้าวไร่จึงทำให้เกิดพื้นที่บุกเบิกใหม่ขึ้นเรื่อยๆ ขนาดพื้นที่ในการทำข้าวไร่ขึ้นกับจำนวนแรงงานจากการรวมกลุ่มของครอบครัว กลุ่มเครือญาติ กลุ่มเพื่อน สิทธิ์ในการใช้พื้นที่มีการยืดหยุ่นใช้ร่วมกัน แต่สิทธิ์ในการเป็นเจ้าของชัดเจนตามประวัติการใช้ที่ดินของบรรพบุรุษ

ในระหว่างการทำข้าวไร่ ชาวบ้านจะเพาะกล้าสำหรับการทำข้าวนานปีไปด้วย เมื่อฝนมาก็จะร่วมกันซ้อมคุ้นเคยกับน้ำในนาเริ่มมากและต้นกล้าสูงประมาณหัวเข่า ชาวบ้านจึงเริ่มปักดำหรือดำเนินซึ่งต้องเสริจก่อนฝนใหญ่น้ำ ยามฝนตกมากในนา มีน้ำและในระดับน้ำทำให้ข้าวสูง ผู้ชายเตรียมตัวขับปลาวงเบ็ด วางแท่ ส่วนกลุ่มผู้หญิงอยู่บ้านเลี้ยงลูกและถักเตื้อใบเดยหานมาไปด้วย

ในระหว่างข้าวสุกหวานต้องคอยมาดูแลนาของตัวเอง กว่าข้าวจะสุกใช้เวลาประมาณ เดือน ๔-๕ เดือน จึงถึงฤดูเก็บเกี่ยว ชาวบ้านจะขอรื้นแรงช่วยกัน มีการเลี้ยงอาหารและช่วยลงแรงให้แก่คนอื่นเป็นการตอบแทน การยื้นแรงหรือลงแรงเป็นสิ่งที่ทุกคนรู้ว่า เมื่อเสร็จกิจกรรมของตนเองแล้วก็ต้องไปช่วยผู้อื่นเริ่มจากญาติพี่น้องแล้วจึงไปตามกลุ่มเพื่อนๆ

การทำข้าวไร่ก็จะปลูกพืชอื่นผสมกันไปด้วย เช่น ข้าวโพด ฟักทอง แตงกวา แตงไทย พริก มะเขือผักเกียว ชนิดหัวมัน เพื่อ เพื่อเตรียมเป็นอาหารและเก็บเกี่ยวได้ก่อนข้าว หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวยังสามารถปลูกพืชไร่เพิ่มอีกตามฤดูกาลเฉพาะ เช่น มันไม้ มันเทศ มันจื๊ห្ម ถั่วราย และยังเก็บเกี่ยวพืชไร่ที่ปลูกไว้ซึ่งบางชนิดมีอายุนานเก็บไปได้ถึงสามปี

พื้นที่ที่เลือกใช้ทำไร่ในสมัยก่อนนั้นส่วนมากเป็นพื้นที่บ่นฝั่งคลองหังสองฝั่ง และขยายพื้นที่ใหม่ การทำไร่ทุกปี จะกลับมาทำไร่อีกครั้งก็เมื่อเวลาผ่านไปรา ๗-๘ ปี การทำไร่ในยุคนั้นทำคนเดียวไม่ได้ เพราะไม่สามารถป้องกันพากสัตว์มาทำร้ายพืชไร่ แรงงานทำไร่จะมาเป็นครอบครัวหรือญาติพี่น้อง ๒-๓ คนขึ้นไป จึงพอจะรับมือกับพากสัตว์ป่าที่มานุกรุกให้หาย

การทำไร่มีการ荳างป่าด้วยเครื่ยมพื้นที่เป็นวงกลม ความกว้างของเนื้อที่ขึ้นอยู่กับกำลังของครอบครัว ที่ทำเงินไม่จำกัดตายตัว แต่ต้องทำรั้วป้องกันพากสัตว์จะมาทำร้ายพืชไร่ในเขตที่ถางป่าไว้

เมื่อเข้าเดือนสีหรือประมาณเดือนมีนาคม เป็นช่วงเตรียมตัวไปทำไร่ เริ่มออกไปลางป่า ตัดโคน ต้นไม้ให้หมดไปเหลือแต่ต้นไม้ที่ใหญ่ไม่มีความสามารถจะตัด โคนได้ก็ปล่อยให้ตายด้วยไฟ

พอเข้าเดือนห้า เป็นเดือนที่ฝนทึ่งช่วงแห้งแล้ง จึงใช้ช่วงเวลาในนี้เผาไม้ต้นใหญ่ๆ ที่ยังเหลืออยู่ เพราะความแห้งของอากาศช่วยให้ไฟติดแรง หลังจากนั้นจึงเตรียมสร้างรั้วรอบพื้นที่ของตัวเองและสร้างกระท่อม

ประมาณปลายเดือนหก ฝนเริ่มตกลงมา มีการปลูกพืชไร่ก่อนข้าวเพื่อจะได้เป็นอาหารเสริม พอเข้าเดือนแปด เริ่มมีการวางแผนเมล็ดข้าวชนิดพันธุ์ข้าวหนัก ถ้าชนิดพันธุ์ข้าวเบา ก็จะวางแผนเมล็ดข้าวในเดือนเก้าก็ยังได้ การวางแผนเมล็ดข้าวไร่หมายถึงปลูกโดยการหยดหลุ่ม โดยใช้ไม้หรือ ในสมัยนี้มีการลง بغداد ภายน้ำลายถิ่นเรียกว่า ปีอแย้มมือนาโภะ [penyang menajok] ถ้าวันไหนตอนกลางวันฝนตกหนัก ตอนเย็นๆ จะไปตระเวนบอกเพื่อนบ้านด้วยกันทั้งผู้ชายผู้หญิงให้มาวางแผนเมล็ดข้าวไว้

เจ้าของไร่ได้จัดเตรียมอาหารสำหรับเลี้ยงแขกที่ไปได้แก่ ข้าวเหนียวคุกคุกกับมะพร้าวบูดและสะตอ คง ผู้ที่ไปช่วย ถ้าเป็นพากผู้ชายก็จะตัดไม้คุณละสองอัน เหลาปลายไม้ให้เป็นรายถือไว้ซ้ายขวาคุณละอันเดินหน้าตีดินให้เป็นรู ส่วนพากผู้หญิงจะเดินตามหลัง โดยจะมีไม้ไผ่ตัดเป็นระบบอกเพื่อใส่เมล็ดพันธุ์ใช้มือซ้ายหรือขวาแล้วแต่ถนัดถือระบบอกไม้ไผ่ข้างหนึ่ง อีกมือจำเมล็ดข้าวก้มลงใส่เมล็ดข้าวหยดลงหลุ่ม แล้วปิดรูโดยเอาหน้าดินกลบปากหลุ่ม แล้วกระทุบให้แน่นด้วยปลายระบบอกไม้ไผ่

เมื่อต้นข้าวโตขึ้นประมาณหนึ่งศอกก็จะมีการกำจัดวัชพืชและป้องกันพากสัตว์จะมาทำลายพืชไร่ คนผู้ใจสร้างขนาดแล้วติดกองไฟเป็นจุดๆ ในเขตพื้นที่ของตัวเองทุกเย็น

ในขณะที่ชาวบ้านทำข้าวไร่แต่พื้นที่นาคำบนพื้นที่ราบของหมู่บ้านตะโหนดของเจ้าเมืองรามันซึ่งขยายพื้นที่ทำงานไปทั่วจนถึงเข้ามาถึงที่บ้านตะโหนด และได้สร้างท่านบที่เก็บน้ำบนไหล่เขาโดยปิดทางน้ำจากคลองซึ่งชื่อว่า จันราธรรม [carot rum] ให้ไหลลงสู่ท่านบ้านบริเวณหล่อเลี้ยงพื้นที่นาของเจ้าเมืองกว่า ๑๐๐ กว่าไร่ ซึ่งในปัจจุบันกลายเป็นสวนยางพาราของชาวบ้านไปหมดแล้ว

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระบบเจ้าเมืองถูกล้มเลิกไป คนรุ่นหลังในหมู่บ้านตะโหนดได้ทำงานเป็นของตัวเองโดยเรียนรู้ระบบการทำงานของเจ้าเมือง เป็นสินค้าแลกเปลี่ยนได้และการปลูกข้าวนำดำเนินผลิตมากกว่าเท่าตัวเมื่อเทียบกับการปลูกข้าวไร่

ชาวบ้านจึงได้ขยายพื้นที่ทำงานจากภูเขาลงมาจับจ่องหาพื้นที่ราบและชุมชนด้วยสายนำ ได้บุดตักดินออกยกคันเป็นแปลงนา ทำงานปีละครั้งอาศัยน้ำจากธรรมชาติที่ไหลลงมาจากภูเขา โดยใช้แรงคนทุกอย่าง เป็นยุคแรกการทำงานของชุมชนบ้านตะโหนด

ในแต่ละรุ่น ได้ขยายพื้นที่ทำงานอย่างกว้างขวางมากขึ้นและได้พัฒนาทางด้านอุปกรณ์ใหม่ๆ และคราดทำด้วยไม้ในห้องถินและใช้แรงสัตว์เลี้ยง วัวและควาย มีการรวมตัวกันสร้างทำนบกักเก็บน้ำเหนือแม่น้ำแล้ว ได้ขุดคูน้ำทึ่งสองข้างเป็นคูสั่งน้ำเพื่อให้น้ำ الجاريทุกแม่น้ำ

จึงเกิดประเพณีในชุมชนบ้านตะโหนดก่อนจะโภชนาประมาณหนึ่งเดือน ชาวบ้านจะพร้อมเพรียงกันขุดลอกคลองและขุดเพิ่มเติม ชาวบ้านร่วมกันลงมินในแม่น้ำเพื่อนบ้านที่พังทลายถูกน้ำทัดเช่าจะเป็นหน่องเป็นบึงก่อนโภชนา เจ้าของแม่น้ำที่ติดกับคูน้ำต้องเปิดคันนาส่งน้ำให้เพื่อนบ้านก่อนในกรณีแม่น้ำเพื่อนบ้านอยู่ห่างไกลจากคูน้ำ การใช้น้ำจากคูน้ำที่ต้องจัดลำดับแบ่งน้ำเข้าพื้นที่ทีละคนโดยไม่แยกกัน

หากมีเพื่อนบ้านเกิดเหตุจำเป็นทำให้การทำลาชา จึงจะมีการลงแบกพร้อมเพียงกัน พากผู้ชายลงไปช่วยโภชนาและคราด ส่วนพากผู้หญิงได้ช่วยถอนต้นกล้าและดำเนา

หากชาวบ้านผู้ใดยากจนก็จะไปช่วยครอบครัวอื่นโภชนา เลี้ยงความ ดำเนานา เกี่ยวข้าวเพื่อแลกกับข้าวเปลือกหลังเกี่ยวข้าว

หลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว เมื่อถึงเวลา端午 จะมีการจัดเลี้ยงกินข้าวใหม่เป็นการทำบุญ การเลี้ยงกินข้าวใหม่ชาวนาเจ้าบ้านจะเชิญเพื่อนบ้านทั้งหมด ในสังคมบ้านตะโหนดในอดีต หลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้วแต่ละวันในหมู่บ้านจะมีงานกินข้าวใหม่แบบทุกวัน

ในหน้าร้อนเป็นฤดูกาลที่พืชพรรณออกผล กิจกรรม แต่วันจะเกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่าและสวนดูซงในภูเขา เช่น การเก็บชันไม้ การเก็บน้ำผึ้ง การเก็บยางไม้ ในป่าชาวบ้านจะจำว่าต้นไม้ดันไหนเป็นของตน ต้นไม้ตระเคียนนี้ของใคร ต้นยางของใคร และมีการสืบทอดถึงลูกหลานเพื่อเก็บประโยชน์จากไม้เหล่านั้น โดยไม่ทำลาย สวนดูซงของแต่ละครอบครัวแต่ละสายตระกูลต่างก็เก็บกินในสิทธิ์ของตน

ตามทุ่งนาและสำราญมีสัตว์นำมากมาย อุดมสมบูรณ์ชาวบ้านจะจับตอนไหนก็ได้ ครูประชาบลคนแรกของบ้านตะโหนดเมื่อ ๘๐ ปีที่แล้ว ขณะหุงข้าวรอสุกหากลงไปจับปลาในทุ่งนาข้างทัน โดยใช้ธนูยิง

มีเรื่องเล่าเรื่องหนึ่งว่า นานมาแล้ว มีปลาขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาปลาที่อาศัยอยู่ในน้ำ ลีกแม่น้ำสายบุรีซึ่งรู้ว่า ปลาตาเปาะห์ เมื่อถึงฤดูน้ำท่วมน้ำหลาก ปลาตาเปาะห์จะว่าย遁น้ำไปตามคลอง จันกะบราลอ มีสัตว์ที่ว่าย遁น้ำอยู่๓ ชนิดด้วยกันคือ ราชเขี้ยจะเป็นตัวนำ ตรงกลางเป็นงู ตัวที่สามคือปลาตาเปาะห์ เมื่อน้ำลดก็จะว่าย遁น้ำเป็นประจำทุกปี ในฤดูน้ำหลากครั้งหนึ่ง ชาวบ้านทำกับดักเพื่อดักปลาโดยปิดทางน้ำแล้วปิดช่องประตูเหลือไว้ทางหนึ่ง เมื่อสัตว์ทั้งสามผ่านก็จะผ่านทางน้ำสัตว์สองชนิดแรกผ่านไปได้แต่ปลาตาเปาะห์ติดเครื่องดักปลาของชาวบ้าน จึงจับปลาตาเปาะห์มาแบ่งกันกินทั้งหมู่บ้านและแจกชาวบ้านบ้านตะโหนดด้วย ปัจจุบัน ตาเปาะห์เป็นข้อหมู่บ้านในตำบลสุวารี เช่นเดียวกับบ้านตะโหนดอยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านตะโหนด

สัตว์ป่าที่นำมาเป็นอาหาร ได้แก่ กวาง เก้ง กระจะ เม่น นาโปะ เป็นต้น อุปกรณ์ที่ใช้ในการดักจับสัตว์จะใช้หวยหรือเสาลัยที่หากันในป่าแล้วทิ้งเป็นบ่วงสำหรับดักจับสัตว์ ใช้เสียงเป่าใบไม้ให้เป็นจังหวะล่อให้สัตว์ออกมา แต่ต้องอยู่ระหว่างสัตว์มีพิษหรือพากเสือ

ส่วนของป้าที่ใช้แทนอาหารหลักของชาวบ้านในยามขาดแคลนข้าว คือ พืชประเภทที่มีหัวอยู่ใต้ดิน ได้แก่ มันกอก มันกาizo มันชาไก หัวบุก กลอย ลูกเนียงแก่ ลูกสะบ้า ลูกปรงป่าและลูกชิด อาหารดังกล่าว ข้างต้นต้องผ่านการต้มหรือเผากร่อนถึงสามารถกินได้ ส่วนกลอยและลูกชิดต้องผ่านกรรมวิธีหลายขั้นตอน ก่อนนำมาปอกินได้

อาหารการกิน ผลผลิตจากป่า

การทำกลอย กลอยในภาษาลາຍท้องถิ่นเรียก ญานิง หรือ มาตรฐาน มี ๒ ชนิด คือ กลอยเหนียวเนื้อสี เหลืองเนื่องนุ่มและกลอยเจ้าเนื้อสีขาว การบุดกลอยจะบุดมากินในฤดูฝน โดยใช้วิธีสังเกตถ้าเดาแห้งก็บุดนำมา กินได้ วิธีทำการทำกลอยให้หมดพิษคือ เมื่อบุดมาจากดินแล้วปอกเปลือก ฝานบางๆนำไปแช่น้ำเกลือซึ่งใน สมัยก่อนใช้ชี้เข้าแช่ประมาณ ๓ วันแล้วนำไปแช่ต่อในแหล่งน้ำไหล เผ่น แม่น้ำ ลำธารอีกประมาณ ๓ วัน จึง นำไปต้มหรือนึ่ง ยามกินจะกินกับมะพร้าวขุดผสมข้าวเหนียวนึ่งเติมน้ำตาลอ่อน อร่อยมาก

การทำลูกชิด ชาวลາຍเรียกว่า ดาว เป็นพืชตระกูลปาล์มขึ้นตามป่าเขา ส่วนที่ใช้เป็นอาหารคือผล และน้ำ การเก็บต้นดาวต้องระวังในการเก็บ เพราะยางของต้นดาวเมื่อลูกผิวหนังจะทำให้เกิดอาการคันอย่าง รุนแรง ส่วนลูกที่ตัดแล้วต้องนำไปเผาเพื่อทำให้ยางแห้งจากนั้นนำมาบิดเพื่อให้เมล็ด (ลูกชิด) ออก แล้ว นำไปใส่ภาชนะที่ใส่น้ำเย็น กินได้ทันที ในภาษาลາຍเรียก นุware กานง

การเก็บลูกหยี่ ต้นหยี่เป็นไม้ยืนต้นประเภทไม้เนื้อแข็ง มีลำต้นสูง ขึ้นเองตามธรรมชาติ ชาวบ้านเมื่อ ถางป่าเพื่อทำไร่หากพบต้นหยี่ก็จะเก็บไว้ไม่ถางทิ้ง การขึ้นเก็บลูกหยี่ออกจากต้องระวังในเรื่องความสูงแล้ว ต้องระวังสัตว์ที่มีพิษซึ่งทำรังอยู่ เช่น ผึ้ง ต่อ แตน ผู้ที่ขึ้นไปตัดกิ่งหยี่ต้องมีความชำนาญ ซึ่งบ้างว่าเป็น ความสามารถเฉพาะตัวที่สืบทอดทางสายตระกูล

การทำโนะแบน โนะแบนเป็นอาหารว่างชนิดหนึ่ง วิธีทำ ซอยผลไม้นานาชนิดตามที่ต้องการให้เป็นชิ้นเล็กๆ แล้วโขลกในครกตำให้พอเข้าแล้วเติมน้ำเกลือ พริก น้ำดูดพอกประมาณ สำหรับไว้กินเล่นหรือให้คนป่วย หลังพักฟื้นกิน ผลไม้ที่มักใช้ ได้แก่ ลูกพลา ลูกบุนอ่อน ลูกมะม่วงหิมพาน ลูกหว้า มะไฟ มะไฟ ลูก มะม่วงอ่อน ซึ่งผลไม้เหล่านี้มีรสเปรี้ยว น้ำ หวาน 芳 แตกด่างกัน เมื่อมีการทำโนะแบนที่ไหน เด็กๆ จะหา ใบตองคนละใบ ต่อແກะเพื่อขอ โนะแบนมา กินเล่นเป็นที่สนุกสนาน

อาหารที่ใช้กินยามว่างเป็นการนำผลไม้ป่ามา กิน เช่น นุware ตีอีระ จะออกลูกตามลำต้นเมื่อลูกแก่ จะนำมาต้มกิน นุware ตีอีระ ใช้เม็ดในมาคั่วใส่เกลือ นุware เยาว กินผลลูกเป็นผลไม้ที่มีรสเปรี้ยว เวลา กียะ ลูก ที่สุกจะมีสีเหลือง มีรสหวาน ลูกหวาย ลูกโภะป่า ลูกหว้า ลูกพลา ลูกหยี่ ลูกสาเมาะ

สวนดุชง

มีเรื่องเล่าต่อๆ กันมาถึงชาวบ้านรอบๆ เขาบ้ายหรืออพยพลงหนีภัยขึ้นไปอยู่อาศัยบนเทือกเขาบู โด จนมีสวนดุชงบนภูเขา เมื่อเกิดสงครามช่วงที่สยามเข้ามาตีเมืองปัตตานีแตกครั้งแรกและจับชาวบ้าน ชาวเมืองปัตตานีเป็นเชลยศึกขึ้นไปกรุงเทพฯ จำนวนมาก ผู้ที่เหลืออยู่ตกลอยู่ความหวาดกลัว พากันลี้ทิ้ง บ้านเรือนขึ้นไปอยู่อาศัยบนภูเขา “พลา” พลา เป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งที่มี根 บนภูเขาชาวบ้านใช้เป็นยา สมุนไพร รักษาโรคปวดเมื่อยแต่ปัจจุบันชาวบ้านเรียกภูเขาลูกนี้ว่า นุเกระดีอ้าย เนื่องจากมีสวนดุชงตือเย็น

ภูเขาที่หรือเทือกเขาใดกันมาก อาศัยการหาของป่ากินพากเพื่อก้มน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เมื่ออยู่กันนานๆ เป็นปีก็มีการทำไร่เพื่อเลี้ยงชีพ หลังจากสังคมเริ่จสืบแล้วก็จะลงมาอยู่ในพื้นที่ร่วนอันเป็นที่อยู่อาศัยเดิมอีก แต่ส่วนใหญ่ที่อยู่บนภูเขาก็ยังคงเป็นส่วนใหญ่เรียนดังเดิมงานถึงปัจจุบัน

สวนดุสิตมีอยู่สองลักษณะคือ สวนดุสิตที่อยู่ริมน้ำและสวนดุสิตบนภูเขา

ในกรณีที่บ้านตะโหนดตลอดริมฝั่งสายน้ำ จันระบน澜ขอ ล้วนเป็นสวนคูชงและคูชงที่ใหญ่ที่สุดคือคูชงเมืองชา บือชาเปล่าว่า ใหญ่ ในสวนคูชงนี้มีเนื้อที่ประมาณ ๒๐ ไร่ เต็มไปด้วยต้นทุเรียนนานาพันธุ์ มีนาข้าวซึ่งอายุก่าแก่มาก เป็นของสายตระกูล โต๊ะกูแซ รอบๆ คูชงใหญ่มีคูชงขนาดเล็กรายรอบ สันนิษฐานว่า คูชงใหญ่นั้นเป็นของปู่ทวด จากนั้นแตกแขนงตามสายของลูกหลาน เมื่อแยกครอบครัวใหม่ ในคูชงใหญ่ลูกหลานเครือญาติทุกคนมีสิทธิ์เก็บกิน ส่วนคูชงเล็กก็เป็นของลูกหลานสายตระกูลย่อยที่บุกเบิกใหม่เป็นของเฉพาะตน

สวนคุชชั่งบันภูษา เกิดจากหลายสาเหตุด้วยกันคือ การหลบภัยหนีสังคม หรือไปทำเป็นพื้นที่เลี้ยงช้างของเจ้าเมือง และการบุกเบิกพื้นที่ทำกินบนภูษา แต่ละแห่งอยู่ในที่อิฐเขานูโถ โดยรอบทึ่งสิ้น ไม่ได้ออยู่แต่เฉพาะที่บ้านตะโภนด

เล่ากันว่าเมื่อประมาณ ๒๐๐ ปีที่แล้ว เกิดสังคมร้ายๆเรียกว่า ญโฉะจะนุ สยามที่กรุงเทพฯ ยกทัพใหญ่มาตีเมืองปัตตานี ชาวบ้านรู้ข่าวเกิดความกลัวจึงอพยพหนีเข้าไปบนภูเขาอาศัยอยู่กันบนภูเขาเป็นเวลา แรมปี จนทำให้เกิดสวนดุเดือบนภูเขาเพล่า ชาวบ้านเรียกว่า ดุเดือจะ

สวนดุสิตที่เกิดจากใช้เป็นพื้นที่เลี้ยงช้างของเจ้าเมืองอยุธยาที่ บ้านกาลอ ที่ โภตานาร อำเภอรามัน จังหวัดยะลา และที่ บ้านมะยง อำเภอราษฎร์ จังหวัดราชบูรี

สวนคุชชงที่เกิดจากการบุกเบิกพื้นที่ทำกินบนภูเขา มีที่ บ้านถูก โนะนู โฉะ บ้านเจาะกือแย บ้านมะนังปันยัง บ้านบลูกา บ้านขอเบาะ อำเภอรือเสาะ จังหวัดราชบุรี

การแต่งตั้งผู้ดูแลสวนดูซงนั้นจะคัดเลือกคนในบรรดาเครือญาติ ส่วนใหญ่จะคัดเลือกผู้ที่อาวุโสที่สุด มีหน้าที่ดูแลงานป่าบริเวณสวนให้โล่งเพื่อสะเด็จในการเก็บผลไม้ และหากพบต้นทุเรียนเล็กๆ ก็จะปักไม้ไว้กันคนเหยียบและรักษาให้โตต่อไป

ผู้ดูแลจะทำหน้าที่ในการจัดสรรแบ่งวันในการเก็บผลทุเรียน เมื่อทุเรียนสุกดีแล้วผู้ดูแลจะตระเวนบอกญาติและมีการแบ่งเริ่มทั้ง ๒๔ ชั่วโมงหรือแบ่งเป็นคืนๆ ไป สมนุติมิผู้สิทธิเก็บกินในสวนดูซึ่งนี้ ๕ ตรากลูกก็แบ่งเป็น ๕ คืน เมื่อครบรอบก็เวียนมาใหม่จะเก็บกินจนทุเรียนหมดถูกกาล สำหรับญาติที่อยู่ไกลก็จะส่งข่าวให้มารับทุเรียนหากมาไม่ได้ก็จะกวนเก็บไว้

สวนดุสิตในยุคแรกๆ เป็นยุคที่ทุกเรียนยังไม่มีราคา คนก็ยังไม่น่าจะจึงมีทุเรียนเหลือเพื่อใจจะกินเท่าไรก็ได้ เวลา กินก็เลือก กินทุเรียนที่ มีรสมอรร่อ ย กินทึ้ง กินข้าง มะระ ยะ หลัง มี การติดต่อกับโลกภายนอก ได้ เกิด การเปลี่ยนแปลง ทุเรียนเริ่ม มี ค่า สามารถ แลก ของ แลก เงิน ได้ ลูก หวาน ที่ เพิ่ม มาก ขึ้น การเข้ามา ของ พืช เศรษฐกิจ ทำ ให้ เกิด การเปลี่ยนแปลง วิธี คิด ต่าง ต้อง การ จับ จอง และ แบ่ง พื้น ที่ ทำ กิน ของ บรรพ บุรุษ เพื่อ จะ ได้ ปลูก พืช เศรษฐกิจ

การล้มสถาปัตยกรรมสวนคุณเงกิดเนื่องจาก การเข้ามาของพืชเศรษฐกิจยางพารา ในระบบสวนเชิงเดี่ยว และนโยบายของรัฐที่ต้องการให้ยางพาราเป็นพืชส่งออก จึงได้จัดตั้งหน่วยงานกองทุนส่งเคราะห์สวนยางพารา ยกย. (สำนักงานกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนยาง) พร้อมกันนั้น และรัฐก็ได้ปฏิรูปกฎหมายที่ดิน เพื่อให้สอดรับกับการส่งเสริมการปลูกพืชเชิงเดี่ยว

វិភីជិវិត នៃប្រជុបន

ปัจจุบัน เมื่อการคมนาคมสะดวก การติดต่อกับภายนอกง่ายขึ้น วิถีชีวิตของคนในบ้านตะโหนดกับคนนอกพื้นที่ลดความแตกต่างในการดำรงชีวิต ไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนัก

ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำสวนยางเป็นหลัก ในแต่ละวันวิถีชีวิตจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทำสวนยางเริ่มต้นวันตั้งแต่เช้าตรุ่น ชาวบ้านเข้าสวนกรีดยาง หากพ่อแม่ต้องเข้าสวนทั้งคู่ ลูกๆ จะอยู่กับตายายหรือพี่คนโตต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูและน้องๆ และพ่อแม่บางคนอาจพาลูกไปสวนยางด้วย

กิจกรรมในสวนยางจะเสริมปรัมมาณส่ายถึงเที่ยงของวัน ตามขนาดพื้นที่ของสวนและระยะทางจากบ้านไปสวนยาง ช่วงบ่ายผู้หญิงจะเข้าบ้านทำงานบ้าน ผู้ชายจะนำยางไปขาย บ้างไปนั่งร้านน้ำชา เย็นหลังจากเด็กกลับจากโรงเรียนแล้ว เด็กๆ จะเล่นในหมู่บ้าน ผู้หญิงอาจจับกลุ่มคุยกัน บ้างเข้าพื้นสวนใกล้บ้านทำไร่เพาะปลูกพืชโടกเร็ว เช่น มัน ถั่ว ตะไคร้ ผู้ชายจะไปคุ้นแล้วว่า ความที่เลี้ยงไว้ตามปลายสวนปลายนา ใกล้ก้อทิตย์ตอกดินทุกคนจะกลับบ้าน อาบน้ำกินข้าว กลางคืนผู้ชายจะลับมีดกรีดยางเพื่อเตรียมกรีดยางในเช้าตรุนรุ่งขึ้น บ้างจับกลุ่มคุยกันที่มัสยิด บ้างนั่งร้านน้ำชา ผู้หญิงอยู่บ้านกับลูก ดึกเข้านอนเพื่อเตรียมตัวทำงาน

ในกลุ่มวัยรุ่นชายอาจจับกลุ่มคุยกันถึงเที่ยงคืนที่ร้านน้ำชา คุยเรื่องผลพูดบอ络 เรื่องหัวไปตามประสานวัยรุ่น ส่วนผู้ใหญ่คุยเรื่องเกี่ยวกับการทำงาน คุยเรื่องราคายางหรือคุยเรื่องสถานการณ์ความรุนแรง หากวันใดฝนตกกรีดยางไม่ได้ ช่วงเช้าจะนั่งคุยร้านน้ำชาถึงสาย หรือบ้างเข้าส่วนกลางวิชพีชคแล้ววน

การเข้ามาของยางพาราทำให้ชาวบ้านมีช่วงเวลาในการทำงานชัดเจนและเป็นกิจวัตร พื้นที่ส่วนรวมร่วมกันทำงานอาจลดลง หลังการโค่นต้นยางข่ายเพื่อรอปลูกยางใหม่โดยรวมกลุ่มกันปลูกพืชトイเรือ

ส่วนการปลูกข้าวไร่ไม่นิยมทำเหมือนอดีต ชาวบ้านมีค่านิยมว่า กรีดยางหนึ่งวันก็สามารถซื้อข้าวสารได้เป็นอาทิตย์ การทำงานจึงมีน้อยลง มีนารังเพิ่มขึ้น มีอาชีพใหม่ๆ เช่น รับจำนำ ก่อสร้าง ค้าขาย แต่ปริมาณคนไม่มีงานทำเกิดเพิ่มขึ้น เช่นกัน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น อาจแบ่งวันกรีดยางกับพ่อแม่吨เอง การกรีดยางก็มีช่วงของการหยุดไม่สามารถกรีดยางได้ เช่น เมื่อฝนตกหนักหรือเมื่อต้นยางผลัดใบ ทำให้ครอบครัว

ไม่มีรายได้ วัยรุ่นบางคน ไปรับจ้างกรีดยางหรือขายแรงงานที่ประเทศมาเลเซีย ในกลุ่มวัยรุ่นหญิงมีการเรียนหนังสือเพิ่มขึ้นแต่วัยรุ่นชายกลับลดลง

ในช่วงที่ไม่มีฝน ชาวบ้านจะเข้าสวน ต่างป่า เพาะปลูกไม้ผลในท้องถิ่นได้แก่ ลองกอง ทุเรียน มังคุด การปลูกไม้ผลเป็นรายได้เสริมในรอบปี ชาวบ้านส่วนใหญ่ปลูกแบบง่ายๆ ไม่ค่อยคุ้ Laden จังหวัดเมืองต้นยางพารา

ประเพณีและพิธีกรรม

การเกิด

ในสมัยก่อนการเกิดของเด็ก โต้ะบีแಡหรือหมอดำสาย จะเป็นผู้ดูแลผู้หญิงในหมู่บ้านตั้งแต่ตั้งครรภ์จนถึงคลอดบุตร รวมถึงการอยู่ไฟหลังคลอดประมาณ ๔๕ วัน การรักษาดูแลก็จะทำโดยวิธีอ่านคาถาความรวมถึงการนวดตัวและการใช้สมุนไพร

เมื่อเด็กอายุได้ ๔๕ วัน โต้ะบีแಡก็จะพาไปอ่านน้ำที่กูโนร์ เพราะมีความเชื่อว่าเด็กจะปลอดภัยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บพร้อมหึ่งขอพระราชสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หลังจากนั้นจะโภนรมไฟเด็กแล้วเอาเส้นผมนั้นไปเทที่ต้นมะพร้าวประจำชีวิตของเด็ก ตามความเชื่อโบราณของบ้านตะโหนดเมื่อเด็กเกิดมาทุกคนจะมีต้นไม้คู่ชีวิตถือเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่ง ในบ้านตะโหนดนั้นต้นมะพร้าวเป็นต้นไม้ที่มีความผูกพันกับศาสนากลุ่มและความเชื่อ ซึ่งถ้าสังเกตในสวนคุณจะมีต้นมะพร้าวปลูกแทรกอยู่ แต่การเกิดของสวนคุณจะเป็นลักษณะของการทิ้งเมล็ดพันธุ์ แต่ต้นมะพร้าวจะเป็นการปลูกเชิงพิธีกรรมที่จะบ่งบอกว่าบ้านนี้มีสมาชิกกี่คน

ในสมัยปัจจุบัน ได้มีนโยบายของกรมอนามัยเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยจะให้ปฏิบัติตามหลักสาธารณสุขของกรมอนามัย มี ๒ วิธี คือ

๑. คลอดกับทางโรงพยาบาล ทางโรงพยาบาลจะมีห้องหรือมุมที่เรียกว่า “ห้องอาชาน” ให้ปฏิบัติศาสนกิจของพระเจ้าก่อน แล้วจึงคลอดตามปกติ

๒. คลอดกับหมอดำสาย (โต้ะบีแಡ) ตามความเชื่อเดิมของชาวบ้านที่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันมาโดยก่อนคลอด จะให้โต้ะบีแಡทำพิธีกรรมโดยอ่าน “อาชาน” (ภาษาอาหรับ) เป็นคำเรียกเหล้าดองหลังจากอ่านน้ำก่อน แล้วจึงจะให้โต้ะบีแಡทำการคลอด โดยวิธีนี้ทางเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของกรมอนามัยจะเข้ามาอบรมให้คำแนะนำแก่โต้ะบีแಡในการปฏิบัติตามหลักสาธารณสุขที่ถูกต้องเพื่อความปลอดภัยของแม่และเด็ก

การแต่งงาน

การแต่งงานในอดีตเกิดขึ้นเมื่อผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิงหรือชายเห็นสมควรว่าลูกของตนถึงวัยแต่งงานแล้ว ในภูมิภาคลาวเรียกว่าถึง อกลอบาด สัญญาณที่บ่งบอกคือเมื่อผู้หญิงเริ่มนีประจำเดือนและผู้ชายเริ่มฟันปีกหรือไม้กีกเมื่อถึงอายุ ๑๖ ปี ผู้ใหญ่จะปรึกษาหารือกันว่าควรแต่งงานกับใครจึงเหมาะสม

โดยปกติ การแต่งงานจะเริ่มต้นที่ครอบครัวฝ่ายชายไปหาบ้านพ่อแม่ฝ่ายหญิงที่ตนต้องการให้ลูกชายแต่งงานด้วย สำหรับคู่บ่าวสาวแล้วทั้งคู่อาจไม่เคยรู้จักหรือเห็นหน้ากันเลย ฝ่ายหญิงมีโอกาสเห็นหน้า

ผู้ชายก็เมื่อถึงวันที่แต่งงาน เมื่อผู้ใหญ่ตกลงกันพอใจก็ถือว่าเพียงพอแล้วสำหรับการเริ่มต้นชีวิตคู่ของหนุ่มสาวคู่หนึ่งๆ

ผู้หญิงจะยอมรับการตัดสินใจของพ่อแม่ของตนมากกว่าจะปฏิเสธการ มีบ้างที่การแต่งงานเกิดจากพ่อแม่ฝ่ายหญิงเป็นผู้ริเริ่ม โดยต้องการประโภชน์ให้กับครอบครัวของตน สาเหตุมาจากต้องการกระชับสายสัมพันธ์ที่ห่างไกลกลั่นดึงขึ้นหรือต้องการได้ประโภชน์จากความรู้หรือความร่วมของฝ่ายชาย

ในสังคมมลายูสลิมในอดีต หากฝ่ายชายมีความรู้ทางศาสนา ก็จะเป็นต้นทุนสำหรับการเลือกคู่รอง สังคมมักให้การยอมรับสถานะของคนที่มีความรู้ทางศาสนาถึงแม้จะเรียนปอเนาะแค่สองสามปีก็ตาม เมื่อแต่งงานแล้วส่วนใหญ่ผู้ชายมักไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง โดยพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะแยกห้องในบ้านให้ต่างหาก ลูกเบยจะมีสถานะเหมือนลูกคนหนึ่งของครอบครัวนั้น พิธีการแต่งคุกจัดที่บ้านฝ่ายหญิง ในทางพิธีการทางศาสนาไม่ได้อิหม่ามเป็นผู้นำ การจัดงานเลี้ยงก็จะถูกจัดที่บ้านฝ่ายหญิง เช่นกันแล้วจึงมีการจัดเลี้ยงในการส่งตัวเจ้าสาวอีกครั้ง

ในการจัดงานเลี้ยงแต่ละครั้ง จะมีญาติๆ จะมาช่วยงานกันทั้งที่อยู่ใกล้และไกล ถือว่าเป็นการพบปะกันทางเครือญาติทางหนึ่ง คนในหมู่บ้านต่างช่วยกันทั้งแรงงานและอาหาร เมื่อฝ่ายชายต้องมาอยู่ในสังคมฝ่ายหญิงแล้วทางญาติพี่น้องฝ่ายหญิงจะเชิญฝ่ายชายไปกินข้าวที่บ้านเพื่อสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยและเป็นแสดงการยอมรับสมาชิกใหม่ ในกลุ่มผู้ชายจะมีความสนิทสนมเริ่วขึ้นเมื่อ เพราะต้องมีการรวมกลุ่มกันในการใช้แรงงาน

ในการทำงานฝ่ายชายจะเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานในครอบครัวฝ่ายหญิง หากพ่อตาทำงานเลี้ยงวัวก็ต้องช่วยพ่อตาทำงานเลี้ยงวัวด้วย และยังต้องช่วยพ่อแม่ของตนเมื่อเสร็จจากการของตนอีกต่างหาก การแต่งงานไม่ได้ตัดฝ่ายชายออกจากครอบครัวเดิม แต่เป็นการเชื่อมโยงครอบครัวเดิมกับครอบครัวใหม่เกิดขึ้นในหลายกิจกรรม เช่น ในการจัดงานแต่งงานต้องมีการลงแรงช่วยงานกัน ในการทำงานเกี่ยวข้าว ในพิธีการทางศาสนา ปกติแล้วในสังคมมลายูเป็นสังคมที่มีการรวมกลุ่มการทำงาน ต้องการแรงงานคนมาก เมื่อคนมากก็ช่วยกันให้งานเสร็จได้ คำมายูเรียกว่า หมายความ

การทำงานทำให้ผู้ชายมีภาระรับผิดชอบมากขึ้น ต้องดำเนินชีวิตคู่ของตนเองให้อยู่ได้และต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัวใหม่ด้วย การแต่งงานก็เหมือนกับการขยายขอบเขตของชุมชน เพราะเมื่อแต่งงานก็จะแยกครอบครัวกันออกไปทางที่ทำกินที่เหมาะสม

ในสังคมมลายูเมื่อคนนอกหมู่บ้าน การปฏิบัติเพื่อให้ได้รับการยอมรับมีหลายวิธี เช่น การร่วมละหมาดรวมที่มัสยิด การร่วมวงกินชากาแฟที่ร้านน้ำชา เมื่อผ่านพ้นเวลาในการพิสูจน์ตนเองแล้วหรืออาจมีลูกสักคน พ่อตาแม่ยายจะให้ที่ดินในการทำงานเป็นของตนเองเพื่อเป็นต้นทุนในการดำเนินชีวิตครอบครัว อาจแบ่งที่ดินในการแยกเรือนไปอยู่ต่างหาก ฝ่ายชายหญิงที่สร้างชีวิตคู่ต้องค่อยๆ สะสมเงินเพื่อซื้อที่ดินเพิ่มเติม ในกรณีคนที่มีฐานะดีอยู่แล้วก็จะจัดการดูแลของเดิมให้ดี หากฐานะไม่ดีต้องบุกเบิกพื้นที่ป่าแปลงเป็นสวน

ในการแบ่งมรดกจากที่ดิน ฝ่ายชายจะได้รับมรดกจากการครอบครัวฝ่ายหญิงด้วยตามสิทธิที่ฝ่ายหญิงพึงได้รับตามส่วนแบ่งทางศาสนากำหนด และฝ่ายชายจะได้รับมรดกจากการครอบครัวจากพ่อแม่ของตนด้วย เมื่ออยู่บ้านสิบปีขึ้นไปหากฝ่ายชายเป็นคนต่างดินก็จะถูกยกเว้นคนในห้องดินนี้โดยปริยาย

หลักการศาสนาอิสลามมีบัญญัติการครอบครองทรัพย์สินในอิสลามได้บัญญัติคือ

มรดก คือ ทรัพย์สินของผู้ตายที่ได้ตกทอดไปยังทายาทโดยธรรม

พินัยกรรม คือ คำสั่งยกทรัพย์สินหรือแบ่งทรัพย์สินของตน หรือวางแผนกำหนดเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนอันจะให้ผลเมื่อตนตายแล้ว ไม่อนุญาตให้ทำพินัยกรรมแก่ทายาทที่มีสิทธิในมรดก ซึ่งจำนวนทรัพย์สินที่จะทำพินัยกรรมต้องไม่เกิน ๑ ส่วน ๓ ของทรัพย์สินทั้งหมด

การยกให้โดยสนิท คือ การมอบทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ให้โดยเต็มใจในขณะที่ผู้ให้และผู้รับยังมีชีวิตอยู่ โดยปราศจากค่าตอบแทนใดๆ

การแบ่งมรดกหรือทรัพย์สมบัติของวงศ์ตระกูล หมายถึงทรัพย์สมบัติของผู้ตายที่หลงเหลืออยู่หลังจากชดใช้หนี้สินและใช้จ่ายการจัดงานศพ ก่อนจะมีการตกลงแบ่งกันห้ามทุกคนแตะต้องโดยเด็ดขาด เนื่องจากในศาสนาอิสลามหากผู้ใดละเมิดเงื่อนไขหรือข้อห้ามจะมีอันเป็นไป จะถูกห้ามมรดกนั้นมีเงื่อนไขห้ามอย่างไร เช่น มีลูกๆ ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือไม่มีความสามารถเจ้าของหรือไม่ ถ้ามีในกองมรดกนั้นต้องมีการแบ่งมรดกตามหลักการของศาสนาที่ระบุไว้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้นำศาสนาคือ太子อิหม่ามเป็นผู้จัดการแบ่ง

瓦กฟ คือ การนำทรัพย์สินที่เป็นถาวรวัตถุมอบเป็นศาสนสมบัติเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ หรือนำประโยชน์ไปใช้ในศาสนาสุคต อันมีผลห้ามน้ำทรัพย์สินนั้นไปจำหน่าย จ่าย โอน หรือมอบให้

การตาย

ในอดีตบ้านตะโหนดรับศาสนาอิสลามเข้ามาเพียงอย่างเดียว ได้เกิดปัญหาคือขาดผู้รู้ ไม่มีผู้ที่จะนำปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามและอ่านคูอา เพราะบ้านโตนดอยู่ในเขตหุบเขา การทำพิธีศพของชาวบ้านจึงได้ปฏิบัติโดยการไปขอ “น้ำตัลกีม” จากผู้รู้นอกพื้นที่ โดยชาวบ้านจะนำน้ำใส่กระถางมังและนำไปให้ผู้รู้ (太子อิหม่าม) นอกพื้นที่อ่านคูอาและเป่านนต์ลงในกระถางน้ำนั้นซึ่งเรียกว่า “น้ำตัลกีม” (ภาษาอาหรับ) แล้วชาวบ้านก็จะนำน้ำตัลกีมนั้นกลับมาเก็บไว้ที่บ้าน เมื่อมีการเสียชีวิตเกิดขึ้นก็จะนำน้ำตัลกีมนี้ตักมาเล็กน้อย (ส่วนที่เหลือก็เก็บไว้ใช้สมต่อไป) นำมาผสมกับน้ำธรรมชาติอีก ๑ กระถาง จึงจะนำน้ำที่ผสมกับน้ำตัลกีมแล้ว มาชำระทำความสะอาดและอาบน้ำศพ ห่อค้ายาสีขาวพร้อมกับทำลงทะเบียนให้ศพฟัง เมื่อเสร็จจากการลงทะเบียนจะนำศพนั้นไปฝังในพื้นที่บริเวณบ้านของตนเองหรือของแต่ละวงศ์ตระกูล จึงทำให้ในสมัยก่อนมีกฎโบราณอยู่ด้วย

การเกิดขึ้นของกฎโบราณจะได้เกิดขึ้นมาเมื่อ太子อิหม่าม เข้ามาในบ้านตะโหนด (เป็น太子อิหม่ามคนแรก) เขายังเป็นผู้ที่ทำพิธีศพทั้งหมด และให้ชาวบ้านนำศพไปฝังรวมกันในที่สาธารณะ โดยไม่ต้องฝังในบริเวณบ้านของแต่ละคนอีกด้อไป

ផ្តែមតាមរបៀបបង្កើតរបស់ខ្លួន

สังคมชาวบ้านตะโหนดในอดีตมีความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในแต่ละรุ่นนั้นจะมีคนหนึ่งเป็นที่นับถือ เชื่อถือ และเป็นที่รวมจิตใจ รวมถึงการให้คำปรึกษา เช่น โต๊ะบอนมอ โต๊ะบีแಡ โต๊ะมูเด็ง โต๊ะกุแซ ฯลฯ จะถือว่าเป็นผู้นำทางอารีตประเพณีของชาวบ้านตะโหนด คนเหล่านี้จะให้คำแนะนำและชี้แนะในยามที่ชาวบ้านมีความทุกข์สุขหรือจะดำเนินกิจกรรมใดๆ ในชีวิตประจำวัน

โดยทั่วไป หมายถึงผู้ที่มีความรู้และมีคุณภาพ สามารถบอกสานะหุตและต้นเหตุของการเก็บป่าฯ ซึ่งอาจเป็นอาเพศจากการละทิ้งพิธีกรรมของวงศ์ตระกูล หรืออาเพศจากการไม่ได้ทำพิธีกรรมต่างๆ ในกิจกรรมประจำวัน ต้องรักษาด้วยการปฏิบัติตามพิธีกรรมประจำวงศ์ตระกูลแต่ละคนและพิธีกรรมต่อเจ้าที่เจ้าทาง ทั้งมีการอ่านคุณภาพแล้วใช้สูน้ำไพรรักษาร่วมด้วย โดยทั่วไปเป็นได้ทั้งผู้ชายและผู้หญิง

การประกอบอาชีพหรือทำงานของชาวบ้านทุกครั้งจะต้องไปปรึกษาโต๊ะบอมอก่อน ต้องฟังคำชี้แนะแล้วจึงนำมาปฏิบัติ เช่น การจะหาที่อยู่อาศัยเพื่อปลูกบ้าน ต้องเลือกที่ทางเนินทิศตะวันตกสูงกว่าเวลาฝนตกจะทำให้น้ำไหลลงไปทางทิศตะวันออกและควรมีสายน้ำหรือลำคลองทางทิศเหนือ หรือการเลือกไม้มาสร้างบ้านก็อย่าเอาไม้ที่โคนแล้วล้มข้ามคลองข้ามสายน้ำ ห้ามน้ำไม่ล้มที่ติดอยู่กับตอล้มทางเนินภูเขาซึ่งมีกิงอกมากถ้ายา ระวังไฟเผาไหม้ใช้ทำบ้าน ห้ามน้ำไม้ที่ล้มเองหรือไม้ที่โคนฟ้าผ่ามาสร้างบ้าน การดูวันเวลาที่จะลงมือเตรียมพื้นที่ และวันเวลาที่จะยกเสาบ้านขึ้น ถ้าเป็นเสาเอกต้องทำพิธีเฉพาะที่หัวเสาก่อนแล้วติดด้วยเงินและทอง เวลายกขึ้นทั้งครอบครัวจะต้องจับบริเวณที่ผูกอ้อยกับลูกมะพร้าวที่แตกหน่อ ๒ ลูกไว้พร้อมกัน

สำหรับการทำไร่ ก่อนการลงมือต้องปรึกษาและฟังคำชี้แนะจากโตี๊บอนมอกก่อนเพื่อทำพิธีกรรมขอความคุ้มครองจากเจ้าที่ แล้วจึงบอกลูกบ้านถึงหลักการปฏิบัติตามขั้นตอนว่าจะเริ่มไปทางป่าวันไหน ตัดโค่นและเผาให้เตียน การเอาพืชลงปลูกและการดูแลต้นข้าวในเวลาต้นพืชไร่และข้าวช่วงตั้งห้องจนถึงเก็บเกี่ยวควรปฏิบัติและมีข้อห้าม เช่น ห้ามพุดจายโซโวหัง สาปแช่ง เวลาบรรดาสัตว์หรือแมลงมาทำร้ายต้องขอความเมตตาปราณีจากเจ้าที่ว่า “ขออย่ามาทำร้ายต่อลูกหลวง”

ห้ามเพากะลามะพร้าวเมื่อเวลาข่าวตั้งท้อง จะมีค่าต้องอ่านทุกเช้าและเย็นเป็นภาษาไทยว่า “น้องดาวเยย น้องดาว น้องเทวียเยย น้องเทวิ ลงมาใส่น้ำใส่เนียน ให้ลูกมนูนี ให้ได้กำให้ได้เจ้า ถ้าไม่ลงมาใส่ให้ลูกมนูนีไม่ได้กำไม่ได้เจ้า” เป็นการเชิญแม่โพสพมาช่วยคูดแล ให้มีน้ำดินดีเพื่อความอุดมสมบูรณ์จะได้เก็บเกี่ยวข้าวได้ เพราะเชื่อว่าถ้าพะแม่โพสพไม่มาดูแลก็จะทำให้ข้าวไม่ตั้งท้องและไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้

เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวจะมี ๒ แบบ คือ เชิญ โต้ะบอม oma ทำพิธีเกี่ยวข้าวครั้งแรกหรือให้ โต้ะบอม oma สาวดทำพิธีให้แล้วเจ้าของบ้านเกี่ยวข้าวเอง มีข้อกำหนดค่าว่าในตอนเช้ามีกระหว่างทางไปเกี่ยวข้าวอย่าให้เจอกับใคร ถ้าเจอก็ห้ามพูดคุย และวันนำข้าวที่เกี่ยวได้นึ่กลับบ้านใส่ยุงข้าวเก็บไว้ เมื่อจะนำข้าวใหม่นึ่มากินจะต้อง เชิญ โต้ะบอม oma ที่บ้านเพื่อทำพิธีอีกครั้ง โดยต้องแกงกะทิกับลูกเต่าตัวเล็กๆ เป็นกับข้าวกินกับข้าวใหม่

เมื่อเสร็จจากการเก็บเกี่ยวประมาณ ๑-๒ อาทิตย์ ต้องบอนองในฐานะเป็นหัวหน้าของชาวบ้านจะแจ้งวันและเวลาจัดงานมหรสพต่างๆ ในพิธีกรรมหลังเก็บเกี่ยว (pujabenang-pujakapung) และมีการละเล่น

ต่างๆ เช่น การเล่นหนังตะลุง มะโยง มโนราห์ เป็นต้น รวมถึงแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสูญเสียแต่ละคนตั้งแต่เริ่มงานเสร็จงาน โดยใช้เวลาเตรียมงานประมาณ ๑ สัปดาห์ จึงจะจัดการละเล่น สีลະ บีดก้า (*silat bedika*) คือ ใช้กลองยาว ๒ ตัว และมีการต่อสู้แบบศิลปะป้องกันตัวของชาวลายสู่ ส่วนโต๊ะบอมจะมีหน้าที่ตามพิธีกรรมความเชื่อก่อนจะเริ่มงาน ซึ่งชาวบ้านจะนำข้าวสารใหม่ที่เก็บเกี่ยวได้มาร่วมรวมให้เพื่อทำพิธีอ่านคาถาแล้วจึงเริ่มงาน

ประมาณเดือน ๕ ของทุกปี โต๊ะบอมจะแจ้งกับสูญเสียที่วันเวลาจัดงาน ป้องกันหมู่บ้านหรือ การบูชาถนนสาธารณะ (*kanduri jalanraya*) โดยชาวบ้านจะเอาข้าวเหนียวหลากหลายสายสี (*pulot semaugat*) ใส่ถุงนำไห้สู่ตระกลางพร้อมกับสำรับถวายเจ้าที่และสูญโภร์เก่า ในสำรับจะประกอบด้วยข้าวเหนียวสามสี คือ สีขาว เหลือง และแดง ไก่ย่าง กล้วย น้ำ ข้าวคั่ว มากพลุ เมื่อเตรียมสำรับเสร็จ ชาวบ้านจะมาร่วมกันตั้งขบวนเพื่อเดินทางทำพิธีตามถนนลึกลายหมู่บ้าน เมื่อเสร็จพิธีชาวบ้านจะจัดเลี้ยงกินข้าวเหนียว โดยห้ามนำอาหารและสิ่งของที่เหลือจากพิธีกลับบ้าน

หากสภาพอากาศเกิดวิกฤตและฝนแล้ง นำบ่อ หนองนำตื้นเขิน หญ้าและพืชแห้งตายหมด จึงเป็นหน้าที่ของโต๊ะบอมที่ต้องทำ พิธีกรรมขอฝน โดยพิธีกรรมจะเริ่มด้วยการสร้างกระท่อมเล็กๆ กลางทุ่งนา เพื่อให้โต๊ะบอมและคณะอยู่ทำพิธีกรรมประจำในทุ่ง ห้ามออกไปไหนมาไหนและห้ามอาบน้ำเป็นเวลา ๑ สัปดาห์ ส่วนสูญเสียที่จะนำเด็กและผู้หญิงรวมถึงบรรดาสัตว์เลี้ยงมาอยู่พร้อมกันกลางทุ่งนาแต่จะร่วมพิธีกรรมในตอนเช้าและกลับไปในตอนค่ำกว่าจะเสร็จสิ้นพิธี

เมื่อมีการจัดงานแต่งงานในบ้านใดนั้น ฝ่ายผู้ใหญ่หรือพ่อแม่จะจับคู่สูญที่เห็นว่ามีความเหมาะสมกัน เมื่อตกลงกันได้ทั้งสองฝ่ายก็จะพา กันไปหาโต๊ะบอมเพื่อให้โต๊ะบอมทำงานดูทั้งฝ่ายหญิงชายมีกรรมไดติดตัวอยู่ ถ้ามีก็จะให้พา กันไปสะเดาะเคราะห์ในน้ำคลอง และก่อนจะถึงเวลาที่จะจัดพิธีแต่งงานแต่ละฝ่ายก็จะต้องไปทำพิธีกรรมประจำตระกูลก่อน เช่น สีประจำตระกูลที่สูญต้องใช้ทำสำรับอาหาร การแต่งกายชุดแรกที่ต้องใส่ การละเล่นต่างๆ เช่น สีลະ หนังตะลุง มะโยง มโนราห์ ดีเกร์ เป็นต้น เมื่อทำพิธีประจำตระกูลของแต่ละฝ่ายแล้วจึงจะจัดงานแต่งงานต่อไป

โต๊ะบีด คือหมอดำแยก ซึ่งเป็นบุคคลที่มาราบที่ทำการสืบสายตระกูลจนถึงสูญเสียและเป็นคนที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ มีความสามารถในการดูแลรักษาโรคภัยไข้เจ็บและดูแลรักษาภารกิจกรรมต่างๆ ของผู้หญิงตั้งแต่ตั้งครรภ์จนถึงคลอดบุตร ซึ่งผู้หญิงในหมู่บ้านจะฝากความไว้วางใจกับโต๊ะบีด ในพิธีกรรมการรักษาจะมี ๓ วิธีด้วยกัน คือ การอ่านคาถาอาคม การรักษาโดยนวดตัว และการรักษาด้วยสมุนไพร

หญิงตั้งท้องต้องต้องนำมากพลุให้กับโต๊ะบีดแล้วล่วงหน้าเป็นพิธีขอให้ดูแลรักษาในช่วง ๔-๕ เดือนแรกของการตั้งท้อง จนกระทั่งคลอดแล้วถึงช่วงอยู่ไฟต่ออีกประมาณ ๔๕ วัน ถ้ามีคันตั้งท้องสูญเสียแล้วต้องรักษาโดยนวดตัว ๖-๗ เดือน จะต้องมีพิธีกรรมต้อนรับสมาชิกใหม่โดยมีการจัดเตรียมอาหาร เช่น ข้าวขาว ข้าวเหนียว ไก่ย่าง นำมาทำเป็นสำรับ พร้อมกับมะพร้าว ๑ ลูก มากพลุให้โต๊ะบีดแล้วอ่านคาถาอาคมเป่าลงในสำรับ ผู้หญิงท้อง

ต้องนั่งหน้าสำรับแล้วเอาลูกมะพร้าวมาคลึงบนหน้าท้องรอบ ๆ ตัว ประมาณ ๑ รอบ เสร็จแล้วต้องกินอาหารในสำรับจึงเสร็จพิธีกรรม

สิ่งต้องห้ามสำหรับสามีภรรยาที่ห้ามทำในระหว่างภรรยาตั้งท้อง เช่น ฝ่ายหญิงห้ามเข้าใต้ถุนบ้านห้ามกินข้าวเย็น ห้ามคื่นน้ำมะพร้าว ห้ามกินข้าวเติบ ห้ามเดินในป่า เป็นต้น ส่วนฝ่ายชายห้ามดื่มน้ำอุ่น หรือทำร้ายบรรดาสัตว์ทั้งหลาย ห้ามทำลายคอมปลากา ห้ามน้ำไม่มีผินติดกับจมูกความใช้และสามีภรรยาต้องไปพบโตะบีเดทุกเดือน เพื่อให้ดูแลสุขภาพของแม่กับลูก โดยโตะบีแಡใช้มือสัมผัสก็จะสามารถบอกได้ว่าลูกปกติ และแข็งแรงหรือไม่ ถ้าลูกไม่ปกติหรือไม่ดีนักจะให้กินยาบำรุงและอ่านคำาอาคมกำกับ ถ้าลูกอยู่ไม่ตรงท่าทางในท้องก็จะให้อ่านคำาอาคมแล้ววนดห้อง เมื่อถึงเวลาคลอดปวดห้องตกเลือดก็ต้องไปตามโตะบีแດมากันที

โตะบีแಡจะมีความสามารถในการรับรู้อยู่แล้วว่า วันเวลาใดจะมีคนคลอดลูกหรือจะมีคนมารับ โตะบีแಡจะเตรียมสิ่งของสัมภาระไว้เรียบร้อยพร้อมจะไปทำการคลอด หากเกิดปัญหาคลอดยาก โตะบีแດทำคนเดียวไม่ไหว ก็จะส่งให้ไปรับ โตะบอมมาช่วยอีกแรงหนึ่ง ถ้าคลอดออกมากล้วนทำความสะอาดลูกเวลาตัดสายสะตอก็มีความเชื่ออีกว่า หากอย่างตั้งความหวังกำหนดชีวิตลูกในอนาคตให้เป็นอะไร จะต้องเลือกคนที่มีนิสัยดีงามช่วยดูแลน้ำอาบให้แม่และลูก เช่นว่าลูกก็จะมีนิสัยใจคอเหมือนคนนั้น

ในการตัดสายสะตอต้องเอาอุปกรณ์การทำงานต่างๆ วางปูไว้บนพื้นเพื่อประกอบการตัดสายสะตอถ้าเอาด้านมีดพราง หวาน ว่ากันว่าลูกจะเป็นชาวไร่ชาวสวน ถ้าเอาด้านขอบว่ากันว่าลูกจะเป็นหวานาฯ

หลังจากนั้น โตะบอมจะอุ้มเด็กพร้อมกับอ่านคำาอาคม แล้วนำดินมาเทเป็นที่ก่อไฟ เชื่อว่าหากไปนำดินที่อยู่ห่างไกลบ้านมาใช้ก็จะทำให้เด็กที่เกิดเป็นคนกล้าหาญ และโตะบีแດจะก่อไฟให้ใช้กองไฟต่อเนื่องไปอย่างน้อย ๔๐ วัน และสั่งให้ฟ่อเด็กไปปลูกมะพร้าว ๑ ต้น เพื่อเป็นต้นไม้ของชีวิต หลังจากครบ ๔๐ วันแล้ว ครอบครัวจะเตรียมอาหารโดยเชิญ โตะบีแດและ โตะบอมมาทำพิธีกรรมขั้นสุดท้าย โดยต้องเตรียมอาหารสำหรับเช่นไห้ว มีมะพร้าว ๑ ลูก ลูกไก่ ๑ ตัว ข้าวสาร ๑ ลิตร เถาวัลย์ สะบ้าย้อย ผ้า หมายพญานิรุตต์ ต้องมองให้แก่ โตะบีแດ

แต่เมื่อศาสนາอิสลามเข้ามาสู่บ้านตะโหนดและมี โตะอิหม่ามเกิดขึ้น จึงเปลี่ยนจาก โตะบอมมาเป็น โตะอิหม่ามทำหน้าที่แทนในการอ่านอาชาน ถ้าเป็นลูกผู้ชายจะอ่านที่ทุขวา อีกหนึ่งที่ทุชชาย ถ้าลูกผู้หญิงจะอ่านอีกหนึ่งที่ย่างเดียว ตามด้วยการอ่านอัลกรุอานซูเราะห์

โตะมูเดิง เป็นบุคคลที่ได้รับสืบทอดจากวงศ์ตระกูล ซึ่งชาวบ้านให้ความเคารพเชื่อถือให้ เป็นหัวหน้าที่ทำหน้าที่ช่วยตัดหรือขับไล่ปลายหนังหุ่นอวัยวะเพศเด็กผู้ชาย ซึ่งเป็นพิธีกรรมและหลักการทางศาสนาอิสลามที่ชายมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ แต่เนื่องจากชาวลาหยุนุสลิมเชื่อถือและมีวิธีปฏิบัติกับความเชื่อต่างๆ ในพิธีกรรมประจำวงศ์ตระกูลในแต่ละตระกูลไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของ โตะมูเดิงที่ต้องจัดสรรกิจกรรมต่างๆ ในพิธีกรรมของวงศ์ตระกูลที่แต่ละคนต้องถือปฏิบัติ

เมื่อจะจัดงานเข้าสูนัตหรือมาโซะยะวี ชาวบ้านตะโหนดจะไปหารือกับ โตะบอมก่อน บอกวันเดือนปี เกิดของลูกให้ตรงกับเลขคี่ คืออายุต้องเป็น ๓, ๕, ๗, ๙, ๑๕, ๑๗ ปี แล้วจึงจะกำหนดวันจัดงาน

จะมีความลักษณ์กันระหว่างในวันเกิดกับวันสายสะเดือกฤดู (สารีรีมื่อนูโธร์ห์ หรือวันฤดู) ในการจัดงานแล้วแต่ความสามารถของแต่ละคนที่จะจัดให้ญี่โตหรืองานเล็กๆ เพราะถ้าเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อแต่ละคนของวงศ์ตระกูลจะต้องจัดงานมหัสพ เชน สิละ หนงตะลุง มะ โยงหรือเมะ โยง มโนราห์ พ่อรุ่งเข้าวันที่เข้าพิธีตัด จะมีขบวนแห่ช้างไปที่กู่โบร์ของวงศ์ตระกูลและมีการบรรดน้ำที่กู่โบร์ด้วย

ในการประกอบพิธีจะใช้เวลาประมาณ ๑-๒ ชั่วโมง แต่การประกอบพิธีเข้าสูนัตมิได้มีเพียงกิจกรรมการลิบหนังหุ่มปลายอวัยวะเพศเพียงอย่างเดียวแต่จะต้องมีพิธีกรรมประกอบหลายอย่าง เช่น การดูอาหรือการขอพรจากพระเจ้า การเสียงทางข้าวเหนียวสี (แดง, ขาว, เหลือง) เพื่อเชื่อว่าเป็นการให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผิวงศ์ตระกูลของตน

โดยกุชา เป็นบุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งของบ้านตะ โหนดที่ชาวบ้านนับถือและเชื่อถือ ได้สืบทอดจากวงศ์ตระกูลสู่สู่กุหาลานและพำนุชญิงเท่านั้น เป็นบุคคลที่มีความสามารถพุดคุยกับช้างได้ ช้างจะเชื่อฟังและให้ความเคารพ เมื่อเวลาที่ช้างตกมัน ก็ยังเชื่อฟังโดยกุชา

ฝูงช้างป่าที่ลงมากินพืชที่เพาะปลูกในเรือนสวนไร่นาของชาวบ้าน ทำลายสิ่งปลูกสร้าง สร้างความเสียหายและเดือดร้อน ชาวบ้านก็จะนำทราบมาให้โดยกุชาอ่านคاتาอาคมเป่าลงบนทรายเสร็จแล้วนำไปinsky รอบๆ เรือนสวนไร่นา ฝูงช้างป่าก็จะไม่ลงมาทำความเสียหายอีก

เนื่องจากช้างเป็นสัตว์สำคัญมากสำหรับชาวบ้าน เพราะใช้เป็นพาหนะเวลาเดินทางและสามารถใช้งานช่วยเหลือเมื่อต้องการจับช้าง ชาวบ้านจะต้องไปปรึกษาและฟังข้อชี้แนะจากโดยกุชา ก่อน เพราะมีความสามารถที่จะบอกลักษณะของช้างได้ว่า ช้างลักษณะใดมีนิสัยดี ไม่ดี และไม่ครุ้าย บอกวิธีการเลี้ยงเพื่อให้ใช้งานได้ ถ้าต้องการจับช้างป่าก็จะทำพิธีกรรมขอจากเจ้าที่เจ้าป่าเสียก่อน เมื่อรับพิธีแล้วก็จะเตรียมจัดอุปกรณ์อาหารและสัมภาระต่างๆ ก่อนออกเดินทางเข้าป่า

ในการเดินทางเข้าป่านั้น โดยกุชาจะต้องทำพิธีก่อนออกเดินทางคือ จะให้ผู้ร่วมเดินทางนั่งล้อมกันเป็นวงกลมกินหมากพูกออยู่บนบ้านโดยกุชา แล้วจะอ่านคاتาอาคมเป่าลงบนหัวแต่ละคน เมื่อออกเดินทางทุกคนจะต้องเดินตามโดยกุชา ทีละก้าว ก้าวแรกก่อนจะเหยียบดิน จะให้นับวันเวลา ๘ ทิศ เรียกว่า ลูกยี่สิบ เมื่อไปแล้ว ห้ามจีบหรือคิดถึงผู้หญิงอย่างเด็ดขาด ห้ามกินยอดไม้หรือหน่อไม้ต่างๆ เมื่อจับช้างป่าได้แล้วให้นำกลับบ้าน โดยกุชาเพื่อสั่งสอนจนกว่าช้างจะเชื่อง

ส่วนช้างของชาวบ้านตะ โหนดและบ้านอื่นๆ ที่เป็นช้างเลี้ยง ทุก ๑-๒ ปี จะนำช้างไปที่บ้านของโดยกุชาเพื่อการะและอาบน้ำคاتาอาคม เชื่อกันว่าช้างจะไม่ครุ้าย เรื่องนี้โดยกุชามีความสามารถทราบว่าจะมีช้างมาควรห่านเพราะในเวลาตอนกลางคืนจะได้ยินเสียงจากกอไม้ไไฟ

คاتาอาคมของโดยกุชาจะเริ่มด้วยคำว่า พลัน พลัด ตาโภษะ อีมาน

โดยกุชาไม่ได้ทำหน้าที่รึ่งช้างเพียงอย่างเดียว แต่ทำหน้าที่เป็นโดยบอนอกได้ ซึ่งแตกต่างตรงการอ่านภาษาอาคม จะเป็นภาษาไทยทั้งหมด

โดยลีแมหรือ โดยอีหม่าม เป็นบุคคลที่มีความรู้ทางศาสนา ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าในการทำหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ตามหลักศาสนา เป็นคนที่ชาวบ้านตะ โหนดมีความเคารพและเชื่อถือมาก

คนหนึ่ง หลังจากที่ชาวบ้านตะโหนดหันมานับถือศาสนาอิสลามจึงต้องการคนที่มีความรู้ตามหลักการทางค้านศาสนามาช่วยสั่งสอนและเป็นผู้นำ จึงได้เชิญบุคคลจากภายนอกเป็นคน งานเล้ม ซึ่งหมายถึงผู้รอบรู้ในศาสนา ข้อว่า โต๊ะชาฆาห์ (*datok saghah*) เป็นคนบ้านกะดูนงามโน้ม หมู่บ้านอยู่ติดกับแม่น้ำสายบุรี ในปัจจุบันเป็นชื่อตำบลกะดูนงาม อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

โต๊ะชาฆาห์เป็นโต๊ะอิหม่านคนแรกที่บ้านตะโหนด (เมื่อประมาณ๑๔๕๐ ปีมาแล้ว) ทำหน้าที่สั่งสอนหลักการศาสนาต่างๆให้ชาวบ้านปฏิบัติในสิ่งที่อนุมัติและละทิ้งสิ่งที่ห้าม เป็นการเพิ่มผู้นำหรือหัวหน้าอีกคนหนึ่งของชาวบ้านตะโหนด เป็นจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงในทางพิธีกรรมความเชื่อ อย่างเช่น ตามความเชื่อของชาวบ้านตะโหนด การกินข้าวใหม่หลังการเก็บเกี่ยวต้องทำพิธีกรรมหุงข้าวต้มแกงกะทิลูกเต่าเล็กๆ เรียกว่า “อีกันกรอย ปุลต่า” ให้เป็นสำรับแล้วเชิญโต๊ะบอมมองมาทำพิธีก็ยกเลิกไปในช่วงนี้

มีเรื่องเล่าว่า เมื่อมีโต๊ะอิหม่านเข้ามาครั้งแรกๆ ก็ทำหน้าที่ได้เหมือนกับโต๊ะบอมมองอื่นๆ มีข้อแตกต่างตรงที่ว่า โต๊ะอิหม่านจะอ่าน คูอา เป็น อายะห์อัลกุรอân (คัมภีร์คัตตาของมุสลิม) ชาวบ้านนั้นเชิญโต๊ะอิหม่านมาอ่านคูอาและมีสำรับอาหารอยู่ตระหง่านเมื่อเสร็จพิธีการอ่านคูอา โต๊ะอิหม่านก็ยืนเข้าใกล้ เตรียมกินข้าวใหม่ ลงมือจัดตักแกงในชามมีความสงสัยจึงถามเจ้าบ้านว่า นี่เป็นแกงอะไร ชาวบ้านจึงตอบว่า อีกันกรอย โต๊ะอิหม่านเลยถือสำรับลงไปพร้อมตะโภนว่า “บารوم บารามา” หรือ นาป กินไม่ได้ในศาสนาอิสลาม หลังจากนั้นเป็นต้นมาการบอกเล่าต่อ กันจนทั่วหมู่บ้านตะโหนด จะว่ากินแกงนี้ไม่ได้ เพราะ โต๊ะอิหม่านกรอย

โต๊ะนั้น หรือผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำหมู่บ้านทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ตั้งแต่อีตึลึงปัจจุบัน ของชาวบ้านตะโหนดในด้านกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมส่วนตัวหรือกิจกรรมส่วนรวม จะมีความเชื่อถือและฟังคำสั่งจากหัวหน้าแบบราเริตไม่ว่าจะเป็นโต๊ะบอมมอง โต๊ะบีแಡ โต๊ะกุแซ โต๊ะมูเดิง

เรื่องเล่าและนิทานท้องถิ่น

เรื่องเล่าของคนแก่คนเฒ่าในอดีตเล่าว่า หมู่บ้านตะโหนดเป็นพื้นที่ซึ่งมีเกิดต้นตะเคียนประหลาดซึ่ง หมอนช้างใช้ล่ามช้างเพือกซึ่งมีงาสีดำ ช้างเพือกเซือกนี้หลุดไป ชาวบ้านที่ออกติดตามก็ตายลงที่ลักษณ แต่เมื่อจับได้หมอนช้างจึงผูกช้างเพือกเซือกนั้นปิงที่ต้นตะเคียนโดยปักเอาโคนขึ้น ๓ ต้น แต่ตะเคียนเหล่านั้นสามารถเดินทางออกตามแตกกิ่งก้านสาขา ชาวบ้านจึงเชื่อว่าเป็นต้นตะเคียนศักดิ์สิทธิ์เรียกว่า ต้นตะเคียนศักดิ์เจี๊กพีน้อง

อีกเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับ เมะแซกคูແວ คนแก่เล่าว่า เมะแซกคูແວ มีรูปร่างใหญ่ตัวโตเหมือนยักษ์ มีร่องรอยบนแผ่นหินอยู่บนภูเขา วันหนึ่งเมะแซกคูແວได้ยินเรื่องราวเกี่ยวกับคนจังอยากเห็นอยากรู้ว่าคนเป็นอย่างไร จึงลงจากเขามาดู เมื่อเห็น “คราด” ที่ชาวบ้านพึงไว้ เมะแซกคูແวา ตกใจคิดว่าเป็นหวีของคน เมื่อเห็นรอยตัดปลายต้นไฟที่คนป่าช้างตัดก็คิดว่าคนช่างสูงเหลือเกิน และคนจะใหญ่โตขนาดไหนเมะแซกคูແวาจึงได้เกิดความกลัวและได้อพยพหนีไป รอบๆ รองรอยแผ่นหินบนภูเขามีดินเนื้อละเอียดสีดำสนิท ที่ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นไข่เต้าจากการเผาที่อยู่อาศัยของพวกเขา ก่อนอพยพหนีไป

-๑-

ระบบเครือญาติและการทำมาหากิน

ภูมินิเวศและประวัติศาสตร์ของบ้านตะโหนดซึ่งเป็นที่รำเริงเขามูโดยมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งดินและน้ำเหมาะสมแก่การทำนาและทำมาหากิน จนเจ้าเมืองรามันใช้เป็นที่นาหลวงและส่งคนเข้ามาดูแลทำนาส่งผลประโยชน์กลับสู่เจ้าเมือง ทำให้บ้านตะโหนดมีกลุ่มคนที่พอยพเข้ามาอยู่หลายสายหล่ายตระกูลที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการทำนาและดูแลผลประโยชน์ของเจ้าเมืองรามันมาแต่เดิม และต่อมาเมืองแಡ่งงาน มีลูกหลานสืบทอดเชื้อสายมาเป็นลำดับ การทำมาหากินก็ยังคงตามไปด้วย

ในบ้านตะโหนดนี้สามารถแบ่งสายตระกูลที่สำคัญออกได้ ๔ สายตระกูล คือ

- ตระกูลแซจอ
- ตระกูลโต๊ะชาหมาห์
- ตระกูลชาอิดชามะ
- ตระกูลแซนะ

สายตระกูลแซจอ

ในสายตระกูลของแซจอ (ฝ่ายชาย) และสายตระกูลของ โต๊ะญา (ฝ่ายหญิง) จะเริ่มจากต้นตระกูลของแซจอแต่เดิม โดยเริ่มต้นแต่รุ่นปู่ทวดเป็นต้นมา ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ฝ่าย คือ

๑. ฝ่ายของแซจอ ซึ่งเป็นฝ่ายชาย เป็นต้นตระกูลดั้งเดิมของบ้านตะโหนด เคยมีหน้าที่เป็นผู้ดูแลการทำนาข้าวให้กับเจ้าเมืองรามันในสมัยนั้น ปู่ทวดของแซจอก็ได้สร้างบ่อน้ำเพื่อที่จะใช้กักเก็บสำหรับนาข้าวของเจ้าเมือง โดยชุดบ่อน้ำแบบถาวร วิธีการสร้างบ่อน้ำในสมัยนั้น จะต้องมีความเพือกามานูชาญ โดยมีความเชื่อว่าจะได้ใช้กันอย่างถาวรสิ่งรุ่นลูกหลาน เมื่อชุดบ่อน้ำเสร็จได้ผันน้ำจากคลองจราจรรุ่มเข้ามา กักเก็บไว้เพื่อใช้ในการทำนาของเจ้าเมือง สร่าน้ำนี้มีเนื้อที่ประมาณ ๑๐๐ ไร่ และใช้สืบทอดต่อกันมาจนถึงรุ่นของแซจอ บ่อน้ำก็แห้งและกลายเป็นที่ร้าง ต่อมากลุกหลานได้เปลี่ยนบ่อน้ำมาเป็นพื้นที่ปลูกข้าวไร่น่องจากเป็นพื้นที่ตอน

๒. ฝ่ายของ โต๊ะญา ถือเป็นสายตระกูลของ โต๊ะญา หรือหมอนช้าง ในสมัยนั้น ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลช้างของเจ้าเมือง ในกรณีที่ช้างตกน้ำมันหรือช้างที่ดูร้ายไม่เชื่อฟัง โต๊ะญาจะไปอ่านคำสาลงไปในสั่งของ๓อย่าง คือ อ้อย, ข้าวเปลือกและทางมะพร้าว แล้วโยนให้ช้างกินช้างก็จะสงบลง โดยหน้าที่ฝ่ายของ โต๊ะญาเนี้ยได้ทำงานสืบทอดต่อ กันมาจนถึงรุ่นลูกหลานจนถึงปัจจุบัน และจะสืบทอดเฉพาะผู้ที่เป็นหญิงเท่านั้น ผู้ที่ได้รับหน้าที่นี้จะมีความสามารถพิเศษเฉพาะ ซึ่งไม่ต้องใช้การเรียนรู้และจะจำท่องคำาในควบคุมช้างแต่จะสามารถท่องและรู้ได้โดยสัญชาตญาณของตัวเอง ซึ่งตามคำบอกเล่าในตระกูลของ โต๊ะญาจะมีผู้ป่วยตาข่ายมาสอนสืบทอดกันแต่ละรุ่น

ทั้งตระกูลของแซจอ และ โต๊ะญาเนี้ยถือว่ามีบทบาทและหน้าที่ซึ่งสำคัญ เพราะคนหนึ่งก็ถือว่ามาจากสายตระกูลของผู้ดูแลช้างเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนท้องถิ่นที่อยู่เชิงเขา ส่วนอีกคนก็มา

จากสายตระกูลของผู้ดูแลนาข้าวของเจ้าเมืองรายาจาวที่มีสายสัมพันธ์กับราษฎร์ที่โกรตานารูสืบกันมาทำให้แข่งขันได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้าน เมื่อทั้ง ๒ ตระกูลใหญ่มาแต่งงานกัน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสายตระกูลแข่งขัน ดังนี้

ลำดับที่ ๑ แข่งขัน (สามี) กับ โต๊ะภูษะ (ภรรยา) ทำให้เป็นตระกูลที่มีอำนาจและกว้างขวางจนได้รับการยอมรับนับถืออย่างมากในกลุ่มบ้านตະ โภนด จึงได้เป็นสายตระกูลที่มีคุณภาพมากที่สุดในหมู่บ้านตະ โภนด เพราะถือเป็นผู้ดูแลการทำนาของเจ้าเมืองสืบมาจนถึงสมัยลูกของแข่งขัน

ลำดับที่ ๒ คือ แข่งสามแม (ลูกชายคนที่ ๓ ของแข่งขัน), โต๊ะนาดี (ลูกชายคนที่ ๔ ของแข่งขัน) และลูกสาว (คนที่ ๕) คนสุดท้ายของแข่งขัน (ไม่สามารถระบุชื่อได้) เป็นผู้สืบทอดตำแหน่งโต๊ะภูษะต่อกันมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน

ลำดับที่ ๓ คือ แข่งโนน (ลูกชายคนที่ ๑ ของแข่งสามแม) หวานชาวยของแข่งขันเป็นคนหนึ่งที่ขยันและพยายามพื้นที่ทำการ จึงทำให้ลูกหวาน (แข่งโนน, อับดุลรอฟัน) มีคุณภาพมากจนถึงปัจจุบันนี้

แข่งแวง (ลูกชายคนที่ ๒ ของแข่งสามแม) เป็นหวานชาวยของแข่งขันที่ได้แต่งงานกับผู้หญิงภายในหมู่บ้าน ขอบอกหัวของป่าและล่าสัตว์ มีความกล้าและมีค่าอาคมสามารถต่อสู้กับเสือโกรง ลูกหวานคือ โต๊ะโนน เป็นลูกสาวคนสุดท้องซึ่งเป็น โต๊ะบี๊ด หรือหม้อต้มแยกที่ผู้คนให้ความเคารพนับถือกันมากในหมู่บ้านตະ โภนดและหมู่บ้านละแวกใกล้เคียง ต่อมารุ่นหวานเหล่านี้ได้รับตำแหน่งกำนัน และผู้ใหญ่บ้านสืบมาจนถึงปัจจุบัน

แข่งโอด (ลูกชายคนที่ ๓ ของแข่งสามแม) ได้แต่งงานกับคนในตระกูลของสายเจ้าเมืองคือ แข่งสะดู มีลูกสาว ๒ คน คือ แมะบูเต็ช กับ วาห์มะห์ แข่งโอดได้ไปร่วมเรียนศึกษาที่ปัตตานี เมื่อกลับมาที่บ้านตະ โภนดได้ทำหน้าที่เป็นผู้สอนศึกษา เพราะเขาคือผู้ที่มีความรู้ทางศึกษามากที่สุดและเป็นผู้นำทางการศึกษาที่ชาวบ้านให้ความเคารพscrัทฐานในหมู่บ้านตະ โภนด แข่งโอดจะสอนเกี่ยวกับหลักศึกษาและวิธีการทำงานให้กับเด็กและผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน โดยพากษาชาวบ้านจำนวนมากอาศัยอยู่กินนอนกันที่บ้านของแข่งโอดเพื่อให้สั่งสอน และเมื่อมีการทำนาทำไร่ต่างๆ แข่งโอดก็จะพาเด็กๆ และผู้ใหญ่เหล่านี้ไปสอนวิธีการทำนาด้วย ซึ่งลักษณะของแข่งโอดจะเป็นครูและผู้รู้ของชาวบ้านตະ โภนด

แข่งแต (เป็นลูกชายคนเดียวของโต๊ะนาดี) สืบทอดการดูแลนาข้าวต่อจากโต๊ะนาดี

แข่งโไอห์ (เป็นลูกชายของลูกสาวคนสุดท้องในลำดับที่ ๒ ของแข่งขัน ซึ่งเป็นโต๊ะภูษะ) หวานของแข่งจอกันนี้ได้แต่งงานกับหญิงภายในหมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตของหมู่บ้านดีอ้ายยะบีในปัจจุบัน อยู่ทางทิศเหนือของบ้านตະ โภนด เคยเป็นพื้นที่ทำการของ แข่งโไอห์ มาถ้วน เนื่องจากมีผู้มาขอใช้พื้นที่ทำการซึ่งก็ได้ให้ไป บังเอิญกระแสรพืชเศรษฐกิจยางพาราเข้ามา จึงปลูกยางพาราต่อในพื้นที่ทำการซึ่งก็ได้รับการยกย่องเช่นกัน

ลำดับที่ ๔ แมะบูเต็ช (ลูกสาวคนโตของแข่งโอด) ได้แต่งงานและเข้าไปอยู่กับครอบครัวของ เจ๊ะ นะ (ซึ่งเป็นสายตระกูลของชาอดีชนะในลำดับที่ ๔ เช่นกัน) การแต่งงานของ ๒ ตระกูลนี้ก็ยังทำให้สายตระกูลแข่งขันนั้นยิ่งใหญ่และได้รับความนับถือมากขึ้นไปอีกในหมู่บ้านตະ โภนดสมัยนั้น เพราะว่าทางสาย

ตระกูลของเจ็มมะก์เป็นผู้ดูแลการทำงานให้กับครอบครัวเจ้าเมืองรายาจawa และเป็นครอบครัวที่จัดได้ว่ามีอำนาจและบารมีได้รับการยอมรับนับถือจากคนในท้องถิ่นมาก

หน้าที่ของเขาก็คือช่วยผู้คนในหมู่บ้านให้ปลูกไร่ ทำนา ทำสวน ต่อมาเมื่อมีระบบการปกครองเข้ามาในหมู่บ้าน เจ็มมะ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยกำนันและคอยดูแลความเดือดร้อนต่างๆ ของชาวบ้าน ซึ่งเจ็มมะจะพยายามให้ความช่วยเหลือทั้งทางฝ่ายผู้ร้ายและตำรวจเป็นอย่างดี โดยจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้ก่อนนี้เองจากทางโจรจะมีความเคารพนับถือในตัวของเจ็มมะมาก เพราะเขาจะให้ความช่วยเหลือเมื่อเดือดร้อน เมื่อเจ็มมะไกล่เกลี่ยให้มอบตัวกับตำรวจโจรก็จะยอมโดยดี เช่น ถ้ามีโจรผ่านมาทุกคนก็จะต้องมาหาเจ็มมะในหมู่บ้านก่อน เจ็มมะจะบอกกับโจรว่าไม่ให้เข้าปล้นทรัพย์สินของชาวบ้าน โจรก็จะไม่ปล้น เพราะเจ็มมะสั่งไว้แล้วบอกให้โจรออกไปจากหมู่บ้านเสีย โจรก็จะหนีไป แต่ถ้าโจรคนไหนคิดกลับตัวเป็นคนดีทางเจ็มมะก็จะเป็นคนที่ค่อยเรารากับตำรวจช่วยเหลือให้

ส่วน วานะห์ (ลูกสาวคนเล็กของแซ่โด) ได้แต่งงานกับ สาอุ เนื่องจากแซ่โดต้องการให้มีผู้สืบทอดตระกูลเกี่ยวกับผู้รู้ทางด้านศาสนา ซึ่งสายตระกูลของสาอุนั้นมาจาก ตะโลีะนานา ซึ่งอยู่อีกด้านของเทือกเขาบู朵 ซึ่งเป็นตระกูลผู้รู้ศาสนา และปู่ของสาอุเจ้าเมืองรามัน ได้แต่งตั้งให้เป็นโต๊ะอิหม่าม ในเขตหมู่บ้านจะก้าว

หลังจากแต่งงานแล้วสาอุได้มารู้ในหมู่บ้านตะโหนด สืบทอดตำแหน่งผู้มีความรู้ทางศาสนาของแซ่โดทั้งหมด โดยสอนหลักศาสนาและวิธีการทำกิน ทำสวน ปลูกมะพร้าว ปลูกยางพารา เลี้ยงควายผุ่งใหญ่ ให้แก่ชาวบ้าน ถ้าชาวบ้านไม่มีที่ทำการ ก็จะสอนให้มาช่วยกันทำการในที่ของสาอุ ในรุ่นของสาอุนี้เริ่มนีพีชเศรษฐกิจเข้ามามากขึ้น มะพร้าวและสวนยางพารา สาอุ เป็นผู้ผลักดันช่วยให้ชาวบ้านรู้จักการทำสวนยาง และเริ่มขยายเขตที่ทำการโดยการถางป่ามากขึ้น

จะเห็นได้ว่าผู้ที่เป็นสามีของสายตระกูลแซ่จօในลำดับที่ ๔ นั้น มีบุพนาทหน้าที่คล้ายๆ กัน เพียงแต่ว่าแซ่สาอุ เป็นผู้ใหญ่บ้านและเป็นผู้นำ จะมีหน้าที่หลักคือเป็นผู้รักษาอารีตและสอนในหลักของศาสนาด้วย แต่เจ็มมะเป็นผู้ช่วยกำนัน ซึ่งทั้งสองคนก็เป็นผู้มีบารมีที่ชาวบ้านให้การเคารพและยอมรับนับถือ ค่อยมาปรึกษาหารือในเรื่องทำการมาหากินรวมถึงการให้คำปรึกษาทุกเรื่องในท้องถิ่นที่ชาวบ้านเดือดร้อนด้วย

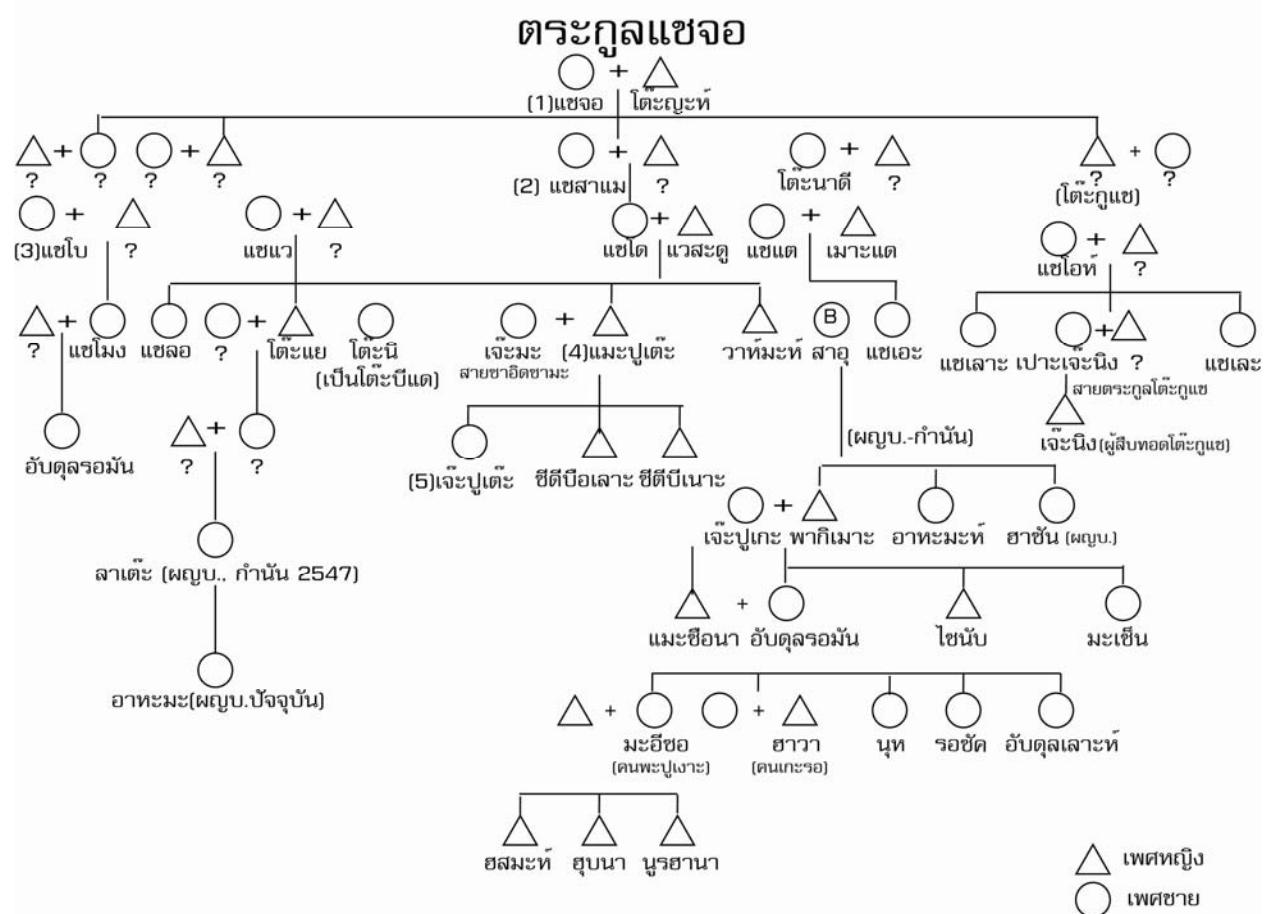
แซ่เตา (ลูกชายคนโตของแซ่ໂອะห์) ได้แต่งงานกับหญิงภายในหมู่บ้านและมีลูกชายชื่อ แซ่ນะ เมื่อโตเป็นหนุ่ม ได้แต่งงานกับหญิงสาวตระกูล โต๊ะชา마ห์คือลูกของแซ่ดิงชื่อ ชาญาร์

ปาะเจษนิ (ลูกชายคนที่ ๒ ของแซ่ໂອะห์) เมื่อโตเป็นหนุ่ม ได้แต่งงานกับลูกสาวญาติฝ่ายโต๊ะญา สายตระกูลของ โต๊ะญา ได้ลูกสาวมีชื่อว่า เจ็นิ และเจ็นิ ได้สืบทอดเป็น โต๊ะญา กระแสน้ำจืด ใจดี ใจดัง ใจปุ่นทั่วไป ในบ้านตะโหนดมีผู้หญิงที่ช่างให้ความเคารพยิ่ง เนื่องจาก วันหนึ่งเจ็นิกลับจากการทำงาน ได้เดินเท้ามาถึงครึ่งทาง จึงหยุดพักเหนื่อยริมทาง ได้รับไม้ มีช้างที่กำลังจะตกน้ำมันเดินสวนมา คนเลี้ยงช้าง(คาวัญช้าง) เห็นผู้หญิงนั่งพักเหนื่อยบริเวณ ได้รับไม้กีด ตะโกนส่งเสียงดังให้หนีออกไปโดยเร็ว ผู้หญิงคนนั้นก็นั่งเฉย คาวัญช้างพายามที่จะช่วยคุ้มครองเพราภกัลว่าช้างจะเข้าไปทำร้าย แต่เมื่อมาถึงกลับ

ເຫັນຊ້າງເຊື້ອກນັ້ນໜົມອບລົງໃຫ້ຄວາມເຄາຮພແລະ ໄກວ່າໜູ້ງົງສາວຈິງທໍາໃຫ້ເປັນເຮືອງເລຳກລ່າວຂານກັນມາຍາວານານົດ
ປັງຈຸບັນ

ลำดับที่ ๖ และ ๗ ลูกหลานก็เป็นผู้สืบทอดตำแหน่ง โต๊ะอิหม่ามงานถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันของลูกหลานแซขอและ โต๊ะญะมีลึงแปดริ้วแล้ว

การใช้ที่ดินของสายตระกูลแซจโจ

ในการทำหน้าที่ดูแลนาของรายทำให้เชื่อได้ว่าการนับถือจากชาวบ้าน ซึ่งคนบ้านตะโภนดแต่แรกเริ่มก็เป็นแรงงานในการทำนาแก่รายในยามว่างจากการทำนาชาวบ้านก็จะทำไร่ ทางของป่า ล่าสัตว์ เลี้ยงสัตว์ รวมทั้งขายอด้วย

หลักฐานในการทำงานสมัยนี้มีร่องรอย ทำงานและอ่างเก็บน้ำ ที่อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน พื้นที่ในการใช้ที่ดินเพื่อทำงานของคนสมัยนี้แล้วว่าจะใช้พื้นที่ไหนไม่มีการจับจองเป็นกรรมสิทธิ์เพียงคนเดียว ลักษณะการทำงานจะรวมตัวร่วมกันทำงานในพื้นที่เดียวกัน เพราะพื้นที่มีมากและคนยังมีน้อย

ผลกระทบของแซจอถือว่าเป็นผลกระทบที่มีที่ดินทำกินมาก เพราะในสมัยก่อนการใช้ที่ดินจะไม่มีการจับจองกรรมสิทธิ์แบบเอกสาร แต่จะเป็นการทำทำไร่ร่วมกัน ในพื้นที่เดียวกัน เริ่มจากการทำงานจะมีการหาที่ดินทำกินที่อุดมสมบูรณ์โดยจะถางและเพาป่าแล้วพักไว้ ทำแบบนี้แต่เปลี่ยนและขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยๆ เพื่อทึ่งให้บริเวณนั้นอุดมสมบูรณ์ก่อนแล้วจึงกลับมาใช้ใหม่

หรือบางที่ผู้ที่ใช้พื้นที่เดิมในผลกระทบแซจอาจจะจะปลูกสะตอ มะม่วงหรือพืชไร่อื่น แล้วผลกระทบแซจก็เริ่มหายไปที่ใหม่ขยายการปลูกพืชออกໄร่ออกไบอิก โดยพื้นที่เดิมนี้ก็ปล่อยให้สะตอออกผล เมื่อมีชาวบ้านมาขอใช้พื้นที่นั้น โดยการขอร่วมปลูกพืชอื่นที่เก็บเกี่ยวนินผลได้ด้วย ทางผลกระทบแซจก็อนุญาตให้ชาวบ้านใช้พื้นที่ร่วมกันเพื่อเป็นการหมุนเวียน เมื่อชาวบ้านคนที่ ๑ ปลูกต้นไม้แล้วปล่อยให้ออกผลแล้วก็ไปขยายพื้นที่ทำการที่อื่น ปล่อยต้นไม้ที่นั้นไว้ในพื้นที่ของผลกระทบแซจ ก็จะมีคนที่ใช้พื้นที่คนที่ ๒ ซึ่งใช้พื้นที่อยู่เดิมร่วมกันดูแลให้ เมื่อชาวบ้านคนที่ ๑ จะกลับมาใช้พื้นที่นั้นใหม่ เขาจะต้องกลับมาขออนุญาตกับผลกระทบแซจก่อนว่าจะขอกลับมาใช้พื้นที่ซึ่งมีต้นไม้ของเขากันอยู่แล้ว เมื่อได้รับอนุญาตแล้วก็จะสามารถใช้พื้นที่นั้นทำการร่วมกันได้ต่อไป ถือเป็นจริตรของชาวบ้านในท้องถิ่นนี้

เมื่อจะทำการไม่เหมือนกับที่อื่นเช่นกัน เพราะถ้าในเขตภาคกลาง จะหัว่วนเฉพาะเมล็ดข้าวลงในที่นาเลย แต่ทางสามังหวัดภาคใต้ก่อนที่เขาจะทำการก็จะต้องหาพื้นที่เหมาะสม เป็นที่ดินคอน แล้วจะปลูกต้นกล้าพร้อมไปกับพืชไร่ เมื่อนำเมล็ดข้าวและพืชไร่ต่างๆ เช่น ข้าวโพด ถั่ว แตงกวา แตงไทย ไปหัววนไว้ในพื้นที่ซึ่งเลือกแล้ว เวลาผ่านไปประมาณ ๔๕ วัน ข้าวที่หัววนขึ้นเป็นต้นกล้าแล้วจึงถอนเฉพาะกล้าของต้นข้าวนั้นไปดำเนินพื้นที่น่า ส่วนบนพื้นที่ดินคอนนั้นก็จะมีพืชไร่ต่างๆ ที่หัววนไว้ขึ้นต่อไป

ดังนั้น การใช้พื้นที่ทำการจะไม่ได้ทำการแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีการทำไร่ไปพร้อมๆ กัน ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินแบบหมุนเวียน

วิธีการทำไร่ในสมัยก่อนจะมีการแบ่งหน้าที่การคุ้มครองใช้ที่ดินกันอย่างเป็นระบบ โดยจะแบ่งกันเป็นส่วนๆ เพื่อให้ดูแลทั่วถึง เช่น การแบ่งพื้นที่เป็นวงกลมแล้วตัดเป็น ๖ ส่วน แล้วแบ่งให้ใช้พื้นที่ดูแลกันในแต่ละส่วน ตามความรับผิดชอบของแต่ละครอบครัว แล้วทำรั้วกันเขตกันอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันสัตว์ป่าเข้ามากัดกินพืชไร่และดูแลป้องกันศัตรูพืชที่จะเข้ามากัดกิน ได้อย่างทั่วถึง วิธีนี้ได้สืบทอดกันมาจนถึงรุ่นลูกหลาน

แต่ทุกวันนี้ไม่มีแล้ว เพราะการใช้พื้นที่ได้เปลี่ยนไปในรุ่นปลายลำดับที่ ๓ ของผลกระทบแซจ คือ รุ่นหลานของแซจได้เริ่มมีการนำพืชสวนหรือพืชเศรษฐกิจเข้ามา เช่น ยางพารา มะพร้าว เป็นต้น ทำให้การใช้พื้นที่จำกัดซึ่งเป็นที่ดินแบบหมุนเวียน เปลี่ยนมาเป็นการใช้พื้นที่แบบคงที่แทน แต่ยังคงมีระบบจริตรเดิมอยู่ เช่น ในพื้นที่สวนของแซจมีการปลูกทุเรียนหรือสะตอ ของชาวบ้านแทรกอยู่กับพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ของแซจ ชาวบ้านและแซจก็จะยังร่วมกันดูแลทุเรียน และต้นสะตอ ของชาวบ้านควบคู่ไปกับยางพาราด้วยโดยจะไม่มีการตัดต้นไม้นี้ออก

แต่พอมามีช่วงลูกหลานของผลกระทบแซจได้เริ่มมีเงื่อนไขต่างๆ ในการที่จะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น เงื่อนไขของสภก. (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำการสวนยาง) ที่ให้ปลูกแต่เพียงยางพาราอย่างเดียวก็เลย

ทำให้ต้องตัดตันไม่อื่นๆ ในพื้นที่ออกหมด เป็นการทำให้ Jarvis ในการใช้พื้นที่ร่วมกันแบบหมุนเวียนหายไป จนถึงปัจจุบัน

ระบบคุชชงที่มีการจัดการแบบเครือญาติมีความขัดแย้งในการแสดงสถานะของการเป็นเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีมูลค่ามากกว่าไม้ผลในที่ดิน การล้มละลายของสวนคุชชงเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งในระหว่างเครือญาติที่ในอดีตเมื่อมีความขัดแย้งในเรื่องที่ดิน โถะอิหม่านเป็นผู้ไก่เกลี้ยโดยใช้หลักศาสนา ส่วน กำนันและผู้ใหญ่เป็นผู้หาข้อยุติโดยใช้หลักหนังสือเอกสารสิทธิ์

ในสมัย ชาชัน ลูกของ แซว เป็นผู้ใหญ่บ้าน ช่วงนี้รัฐได้ปฏิรูปกฎหมายที่ดิน ออก นส. สค. ให้ชาวบ้านและส่งเสริมการปลูกยางพารา ทำให้การปลูกยางพาราเป็นที่นิยมมากขึ้น ทำการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านต้องการที่ดินเพื่อปลูกยาง ต้องการเป็นเจ้าของที่ดิน โดยเอกสารเพื่อเป็นเจ้าของที่ดูดต้องตามกฎหมาย

สายตระกล โต๊ะชา마ห์

ความเป็นมาของ โต๊ะชามาห์ แต่เดิมเป็นคนบ้านกะคุนงตาโนิง ปัจจุบันเป็นชื่อตำบลกะคุนง อยู่ในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี สมัยนี้ บ้านกะคุนงตาโนิงอยู่บริเวณแม่น้ำสายบุรี โต๊ะชามาห์เป็นคนอาเล็ม หมายถึงเป็นผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านศาสนา เนื่องจากประชาชนต้องการผู้รู้มาเป็นนำหรือ โถะอิหม่านในหมู่บ้าน เพราะในสมัยนี้ ไม่มี โถะอิหม่านที่จะเป็นผู้นำในการปฏิบัติหลักการของศาสนา เวลามีคนเสียชีวิตต้องไปหา โถะอิหม่านนอกหมู่บ้าน จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการประกอบศาสนกิจ ชาวบ้านจึงไปขอกับเจ้าเมืองให้ส่งคนมาเป็นผู้นำในเขตของหมู่บ้านตะโหนด

เจ้าเมืองส่ง โต๊ะชามาห์ มาให้เป็นผู้นำ ถือเป็น โถะอิหม่านคนแรกของบ้านตะโหนด เขาได้สอนหนังสือให้กับคนในหมู่บ้านตะโหนดในหลักต่างๆ ของศาสนาอิสลาม ต่อมาก็เป็นครุย์ตีน้ำที่ดินให้กับ โต๊ะชามาห์เพื่อนำไปทำเป็นโรงเรียนให้ชาวบ้านและเด็กเข้าไปอยู่อาศัยพร้อมกับสอนศาสนาไปด้วย ซึ่งคล้ายกับป่อนนะ

โต๊ะชามาห์แต่งงานกับคนในหมู่บ้าน มีลูกสืบตระกูลต่อมา ๒ คน หลังจากสอนหนังสือที่บ้านตะโหนดแล้ว เจ้าเมืองรำมันที่โกຕาbara เซิลุ โต๊ะชามาห์ไปเป็นครุย์ตีน้ำที่โกຕาbara ด้วย โต๊ะชามาห์จึงได้ยกตำแหน่ง โถะอิหม่านของหมู่บ้านตะโหนดให้กับแซหลงผู้เป็นบุตรชายทำหน้าที่แทน

ถ้าเจ้าเมืองได้เชิญ โต๊ะชามาห์ไปเผยแพร่สอนหลักศาสนาที่ได้ เขายังจะไปตามคำเชิญทุกที่และได้แต่งงานในแต่ละสถานที่ที่ได้ไป ต่อมาก็จะมาช่วยเหลือชาวบ้านและสอนศาสนาไปด้วย

มีเรื่องเล่ากันว่า โต๊ะชามาห์ไม่ได้เป็นเพียง โถะอิหม่านเพียงอย่างเดียว แต่เขาทำไวร์ข้าวที่โกຕาbara ด้วย และได้เขียนอักษรอาสา ด้วยลายมือของท่านเอง ไว้ ๓ เล่ม อยู่ที่โกຕาbara ที่บ้านตะโหนด และที่บ้านกะคุนงตาโนิง ถ้าลูกหลวงที่บ้านตะโหนดจะไปหาญาติที่โกຕาbara ก็ให้ไปหาลัมกีร์อัลกรอ่านนี้ที่นั่น ถือถ้าบ้านไหนมีคัมภีร์ก็ถือว่าบ้านนั้นคือเครือญาติหรือลูกหลวงของ โต๊ะชามาห์

ลำดับของสายตระกูลของ太子ชาฆาท

太子ชาฆาทเป็นคนจากบ้านกะดุนงตาโนิง เขต บ้าน太子นาลา ปัจจุบันอยู่ในตำบลลักษะดุนง อำเภอสายบุรี 太子ชาฆาทเป็นผู้ที่มีความรู้ทางศาสนา เป็นคนอาเลื้ม มีคุณการพนับถือมากอยู่ก่อนแล้ว 太子ชาฆาทได้มาเป็น太子อิหม่าม ในเขตบ้านตะโหนดตามการขอของชาวบ้านผ่านรายา ต่อมา太子ชาฆาทได้ขอที่ดินชาวบ้านเพื่อเป็นสถานที่ กุโบร์ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านฝังตามพื้นที่ของตนเอง ทำให้ต่อมาบริเวณนี้ได้กลายเป็นชุมชนชื่อ บ้านกุโบร์

บ้านกุโบร์อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของบ้านตะโหนด และในสมัยนี้ได้เกิดประเพณีบริจากต้นไม้แก่คนอาเลื้ม 太子มา太子กุนิงอายุ ๕๐ ปี ปัจจุบันเสียชีวิตแล้วแล้ว เนื่องจากการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในสมัยนั้นผู้จัดจะบริจากต้นไม้ เช่น มะพร้าว ทุเรียน แก่ผู้นำศาสนาคนนั้น เป็นเจ้าของไม้ต้นนั้น หรือมีสิทธิเก็บกินผลผลิตจากไม้ต้นนั้นเสมอเจ้าของอีกคน

ลำดับที่ ๑ แมะบูแಡ (บุตรสาว) แต่งงานกับคนมาจากสาວอ เป็นคนที่รู้หลักการศาสนาจึงได้ช่วยแบ่งเบาภาระของ太子ชาฆาท ทำให้สายตระกูลของ太子ชาฆาทขยายกลุ่มเครือญาติโดยการได้เขยแต่งงานเข้ามายังบ้านตะโหนด และสายตระกูล太子ชาฆาทก็ได้ขยายออกไปถึงบ้านสาวอด้วย เพราะว่าพื้นที่ในเขตบ้านสาวอจะมีคน อาเลื้ม อยู่แล้วเหมือนกับบ้านของ太子ชาฆาท

บ้านสาวอเป็นพื้นที่ติดกับแม่น้ำสายบุรี สมัยก่อนถือว่าหมู่บ้านใหญ่จะต้องอยู่ติดริมน้ำแม่น้ำสายบุรี เพราะสะดวกกับการเดินทางไปมาและเป็นเขตที่เจริญแล้ว จึงถือได้ว่าสายตระกูลของ太子ชาฆาทก็ขยายเครือญาติในพื้นที่อื่นๆ ต่อมา แมะบูแଡ มีลูกสาวชื่อ太子แมะ (เป็นสายตระกูลในลำดับที่ ๓)

ลำดับที่ ๒ แซหลง (บุตรชาย) แต่งงานกับ แวด โต ซึ่งเป็นลูกสาวของคนในวงศ์ตระกูลของรายาฯ รวมที่เป็นลูกหลานของเจ้าเมือง แซหลง ได้รับสืบทอดการเป็นผู้นำหรือ太子อิหม่ามต่อจาก太子ชาฆาทโดยตรง เป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงข้อห้ามหรือหลักในศาสนาอิสลามบางข้อ มีที่ชาวบ้านจดจำได้แม่นยำก็คือพิธีเกี่ยวกับการกินข้าวใหม่ ที่แซหลงไม่ให้อาลูกเต่าเล็กๆ มาแกงกินร่วมด้วย จะเห็นได้ว่าลูกของสายตระกูล太子ชาฆาทจะเป็นผู้สืบทอดสอนหลักศาสนาหรือ太子อิหม่ามสืบท่องกันมา

ลำดับที่ ๓ 太子แมะ (เป็นลูกสาวของแมะบูแଡ ในลำดับที่ ๑) แต่งงานกับ แซดิง ต้นตระกูลของแซดิง มาจากรัฐเค达人 พ่อแม่ของแซดิงทำงานในวังของรัฐเค达人 ต่อมาเกิดทรงครรมา แม่ของแซดิงหนีออกจาก ขณะที่ยังอุ้มท้องอยู่แล้วเข้ามาอาศัยอยู่ในปัตตานี โดยอยู่กับญาติที่บ้าน นาลอ ปัจจุบันอยู่ในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา

แซดิงจึงเกิดในหมู่บ้านนี้ ช่วงวัยรุ่นเขาได้เรียนรู้หลักการศาสนาที่บ้านสาวอ ต่อมาจึงเข้ามาแต่งงานกับ太子แมะซึ่งเป็นหลาน太子อิหม่าม คือ太子ชาฆาท และได้รับการสืบทอดเป็น太子อิหม่ามแทนแซหลง เมื่อแซหลงเสียชีวิตลง

เมื่อริบมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองจากรัฐบาลเจ้าเมืองเป็นมณฑลเทศบาล แซดิง ได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งกำนันของหมู่บ้านตะโหนด ทำให้มีบทบาทและอำนาจมากในบ้านตะโหนด

สมัยนี้ เพราะเป็นทั้งผู้เผยแพร่ความรู้ทางหลักศาสนาและเป็นทั้งกำนันของหมู่บ้าน ดูแลครอบครุ่นหมู่บ้าน กฎบอร์บ้านบือเจ้าที่ปัจจุบันเป็นบ้านร้าง บ้านตาย บ้านบือแนลูโลบี๊ และบ้านตาเป่า

เมื่อแซดิงเข้ามาอยู่ในบ้านตะโหนด แซดิงได้รือฟื้นการทำงานขึ้นมาใหม่ จากเดิมที่เคยเป็นพื้นที่นาของเจ้าเมืองในอดีตจนกลายเป็นนาร้าง บ่อน้ำใหญ่ที่ใช้ส่งลงที่นาเก็งพังทลายลงชาวบ้านร่วมมือไปซ่อมปิดประดูน้ำ ๒-๓ ครั้ง ก็ปิดไม่ได้ จึงปล่อยให้เป็นที่รกร้าง พื้นที่บางส่วนที่เคยทำงาน ชาวบ้านเปลี่ยนมาปลูกยางพาราแทน แต่ยังมีบางส่วนที่สามารถใช้ทำงานได้

แซดิง คนนี้เป็นแก่นนำอีกครั้งหนึ่งที่จะปิดประดูน้ำนี้ให้อยู่ แซดิงได้ไปเชิญคนอาเลึ่งซึ่งไปเรียนที่ประเทศชาอดิอาระเบียและประเทศเยเมน (ยามัน) เมื่อกลับมาบ้านผู้คนเรียกชื่อแทนว่า อายะห์โต๊ยะแม [Ayah Tokyaman] มาปิดประดูน้ำใหม่ จึงสามารถปิดได้จนถึงปัจจุบัน

ส่วนแซดลงนั้น มีลูก & คน ได้แก่

คนที่ ๑ ชื่อ แซด แต่งงานกับคน หมู่บ้านกัมบุงบือแน

คนที่ ๒ ชื่อ แซซะ แต่งงานกับ วนะะ เป็นคนบ้านจะกัวอยู่ในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีบุตร ๓ คน คนแรกคือ ภูโน คนที่สองคือ 旺จะะ คนนี้ได้แต่งงานไปกับคนในสายตระกูลแซดง และ คนที่สามคือ บานหุ่ง

คนที่ ๓ ไม่ทราบชื่อ

คนที่ ๔ ชื่อ แซดาโธ๊ะ แต่งงานที่หมู่บ้านปูโร๊ะ ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านอยู่ใน ตำบลสาวอ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดราษฎร์วิสา

คนที่ ๕ ชื่อ แซซึ้ง ได้แต่งงานที่บ้านมะนังบันยัง ปัจจุบันอยู่ในตำบลสามัคคี อำเภอเรือเสาะ จังหวัดราษฎร์วิสา

ลูกของแซดลงทั้ง ๕ คนนี้ ถือเป็นสายตระกูลลำดับที่ ๓ เมื่อนอกกันแต่ไปมีบทบาทนอกหมู่บ้านตะโหนด เพราะแซดง ลูกของจาก คนบ้านกัมบุงบือแน ให้ไปช่วยเป็นโต๊ะอิหม่านที่หมู่บ้านนั้น บทบาททางสายตระกูลของลูกแซดลงในหมู่บ้านตะโหนดจึงลดลง

ลำดับที่ ๔ สาญา (บุตรสาวของแซดิง) แต่งงานกับ เจี๊ยะ ซึ่งเป็นลูกหลานของสายตระกูลแซดง เจี๊ยะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านในสมัยเดียวกันกับพ่อตาคือแซดิง เนื่องจากแซดิงได้รับการแต่งตั้งเป็นกำนันเมื่ออายุมากแล้ว ได้ดูแลบริเวณหมู่บ้านตะโหนด บ้านดีอ้ายะยี บ้านสามอ บ้านยือลาແປ

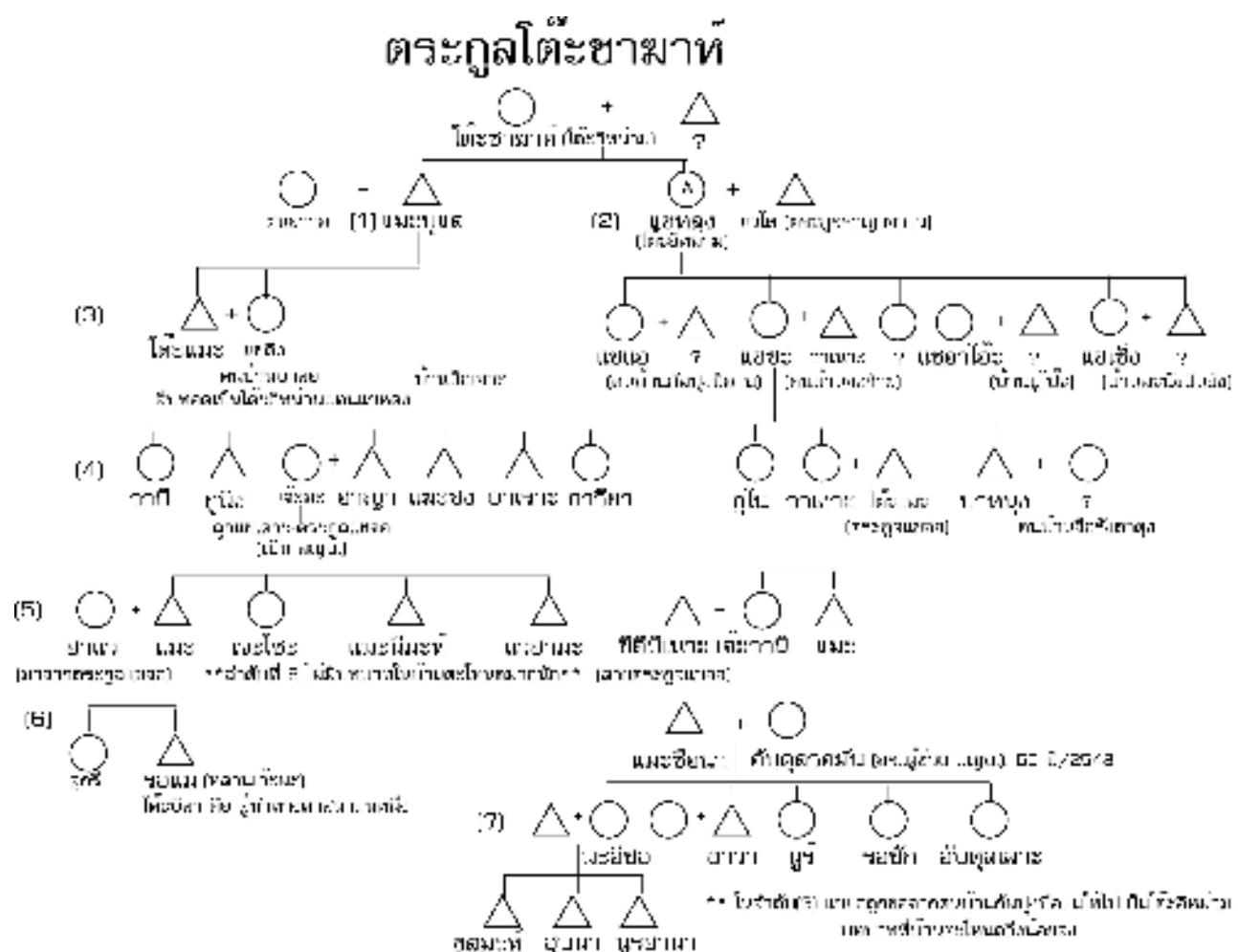
ลำดับที่ ๕ ไม่มีบทบาทในบ้านตะโหนดมากนัก จนจนกระทั่งรุ่นลำดับที่ ๖

ลำดับที่ ๖ รอแม ซึ่งเป็นหลานของเจี๊ยะ ได้รับการดำรงตำแหน่ง โต๊ะบิลา ซึ่งหมายถึงผู้นำศาสนาคนหนึ่ง

สายตระกูลของโต๊ะชาามาห์ จัดได้ว่ายังมีบทบาทสำคัญที่สืบทอดต่อกันมาเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในท้องถิ่นบ้านตะโหนดจนถึงปัจจุบัน

บทบาทของสองสายตรวจที่เกี่ยวพันกัน

บทบาทของช่างสายตระกูลแซขอและ โต๊ะ祚มาห์ ได้เปลี่ยนบทบาทและความสำคัญของสายตระกูลและการได้รับการยอมรับจากคนในท้องถิ่นสลับกัน ไปมาเนื่องจากการแต่งงานและการเป็นผู้นำชุมชน ในลำดับที่ ๔ สะอุ ในสายตระกูลแซขอ ลูกของสะอุ ไปแต่งงานกับหลานของแซดิง ซึ่งอยู่ในสายตระกูล โต๊ะ祚มาห์ และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน จึงทำให้มีบทบาทและอำนาจในหมู่บ้านสูง ได้รับการยอมรับจากคนทั่วไป ความสำคัญจึงตกมาอยู่กับสายตระกูลของแซขอแทนสายตระกูลของ โต๊ะ祚มาห์ ช่วงหนึ่ง ซึ่งการได้รับการยอมรับแบบนี้จะสลับกัน ไปมาในแต่ละรุ่น

ສາຍຕະກຸລໜາອິດໜາມ

ตรรกะ ชาอิດชานะ เป็นตรรกะที่มาจากการสืบสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ไม่ใช่การสร้างขึ้นใหม่โดยมนุษย์ แต่เป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่มีความลึกซึ้งและซับซ้อนมาก จึงทำให้เกิดความน่าสนใจและน่าศึกษาอย่างมาก

เป็นพี่ชาย อายุ ๒๐ ปี ชาอดิชามะน้องชายอายุ ๕ ปี หนีเข้ามาในรัฐปัตตานีในสมัยนั้น ได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน บางอโนเบต อำเภอรามัน เพราะในหมู่บ้านมีญาติที่ไปมาหาสู่ซึ่งกันและกันในระดับชาวบ้านและเจ้าเมือง

เวลาหนึ่ง เจ้าเมืองยื่งอ ได้เชิญชาอดิจะห์ผู้เป็นพี่ชาย มาทำงานในตำแหน่งเป็น แตกอง หรือผู้ขับเรือ บรรดาลูกหลวงอยู่กรุงราชธานีทั่วไปในเขตอำเภอสายบุรี ส่วนน้องชายคือ ชาอดิชามะไปทำงานกับเจ้าเมืองรามัน คุณลุงน้าข้าวเจ้าเมืองที่บ้านในหมู่บ้านริเวรีชั่งปัจจุบันอยู่ในเขต ตำบลจากัววะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ลำดับที่ ๑ ชาอดิชามะ เนื่องจากเจ้าเมือง ได้ขยายพื้นที่การทำงานเข้าไปลึกในทุ่นเขาเป็นเขตที่ชาวบ้านเรียกว่า บ้านบือเจาะ ได้ทำนาอยู่ที่นั่น ชาอดิชามะมีหน้าที่เป็นตัวแทนคุณลุงน้าข้าว ต่อมาเขาได้แต่งงานกับลูกสาวชาวบ้านและมีลูกชายคนหนึ่งชื่อว่า “ตะห์ยอ”

ลำดับที่ ๒ ตะห์ยอ แต่งงานกับลูกสาวของคนในหมู่บ้านบือเจาะชื่อว่า “ดีอีลี” ซึ่งเป็นสายตระกูลของชนเผ่า ตะห์ยอได้สืบทอดหน้าที่การคุ้มครองชาวบ้านให้กับเจ้าเมือง และเป็นผู้ที่สำรวจหาพื้นที่ๆ เหมาะสมในการทำการเพื่อขยายขอบเขตให้เจ้าเมืองอีกด้วย ตะห์ยอมีลูกชาย ๑ คน

ลำดับที่ ๓ เจ๊เงาะ (ลูกชายคนที่ ๒ ของตะห์ยอ) ได้แต่งงานกับลูกสาวชาวบ้านเกรรอ (อำเภอรามัน จังหวัดยะลาในปัจจุบัน) และได้สืบทอดลูกหลวงกันมาจนถึงปัจจุบัน บ้านเกรรอเป็นหมู่บ้านตั้งอยู่บนริมฝั่งแม่น้ำสายบุรีเป็นท่าเรือและจุดรับแลกเปลี่ยนสิ่งของในสมัยนั้น

เจ๊เงาะ (ลูกชายคนที่ ๒ ของตะห์ยอ) ได้แต่งงานกับลูกสาวในหมู่บ้านบือเจาะ (บ้านร้างของบ้านบือเจาะ) หมู่บ้านบือเจาะเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ในเขตที่เป็นหมู่บ้านต้นตระกูลของชาอดิชามะ ลูกหลวงได้กระจายออกไปถึงบ้านตะ โนนด ปัจจุบันกลายเป็นหมู่บ้านร้าง ชาวบ้านเรียกว่า Kampungtinggal เนื่องจากสาเหตุในสมัยอดีตชาวบ้านได้จัดพิธีกรรมทุกๆ ปี หลังจากเก็บเกี่ยวนาข้าวแล้ว เขาจะจัดงานมหรสพกัน โดยเริ่มน้อมโหรสพนาเล่นในหมู่บ้านเป็นพากหนังตะลุง ดีเกรี้ยญลู สีละและมะโยง มีเรื่องเกิดขึ้นว่า วงมะโยงเกิดความไม่พอใจในการต้อนรับของหัวหน้าหมู่บ้าน จึงเกิดความอาฆาตแค้นและปล่อยผีลุกรอกสั่งให้เล่นงานชาวบ้าน จึงทำให้ชาวบ้านเจ็บป่วยล้มตายกันเป็นรายวันหมดไปทั่วหมู่บ้าน ส่วนชาวบ้านที่เหลืออยู่จึงได้ตัดสินใจทิ้งบ้านเรือนย้ายออกไปจากหมู่บ้าน กระจัดกระจายไปอาศัยอยู่กันตามหมู่บ้านต่างๆ เช่น บ้านตะเมะและบ้านตายา

เจ๊แม (ลูกชายคนที่ ๓ ของตะห์ยอ) ได้แต่งงานกับลูกสาวของคนในหมู่บ้านบือเจาะ ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านร้างที่ขึ้นชื่อเรื่องผีคุมากทำให้ผู้คนอพยพออกจากหมู่บ้านนี้จนหมด เจ๊แมก็เป็นผู้สืบทอดทำหน้าที่เหมือนกับผู้พ่อคือตะห์ยอ

แวดลักษณ (ลูกสาวคนที่ ๔ ของตะห์ยอ) ได้แต่งงานกับชายหนุ่มนอกราชบ้านชื่อ บ้านปุลาลี่อนอ อยู่ในตำบลจากัววะ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ในปัจจุบัน การแต่งงานของผู้คนในสมัยก่อนนั้น แม่นว่าทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงทั้งสองฝ่ายจะอยู่ที่ฟ่อแม่เป็นผู้กำหนดว่าจะแต่งงานกับใคร? เมื่อไหร่? อยู่ที่ฟ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายคงกันลูกๆ ก็ต้องคล้อยตาม ส่วนมากก็จะเป็นญาติกันมาก่อน จุดประสงค์ของฟ่อแม่ทั้งสองฝ่ายก็คือจะรวบรวมญาติทั่งๆ ทำให้มาไกลัชิกกันใหม่

แ渭渭 (ลูกสาวคนที่ ๔ ของตะห์ยะอ) ได้แต่งงานกับชายหนุ่มนอกหมู่บ้าน คือบ้านปาเตรราอ อยู่ในตำบลเกรรอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ในปัจจุบัน ไปอยู่บ้านผู้ชายได้สืบทอดลูกหลานจนถึงปัจจุบัน

ลำดับที่ ๔ เจี๊ยะ (ลูกชายคนโตของเจี๊ยะแม) ไปเป็นเขตของสายคระกุลแซจ

นางซีตีมีนาะ โซระมะดะ อายุ ๘๕ ปี เล่าว่า นายจะนะ พ่อของนาง เคยไปเป็นผู้ช่วยทำงานให้ร้ายา จาปูแวงซึ่งเป็นยาย ในการค้าขายที่ กือ โรห์ (keroh) เกดาห์ มาเลเซีย อยู่นานจนราย佳เวยะจัดการแต่งงาน กับคนเกดาห์ให้ แต่เมียที่บ้านตะโหนดคือแม่ปูเตะรูจิง ไม่ยอมและไปตามถึง กือ โรห์ ให้กลับมาอยู่บ้าน และต่อมามาได้ทำกิจการค้าควายระหว่างรามันกับกือ โรห์

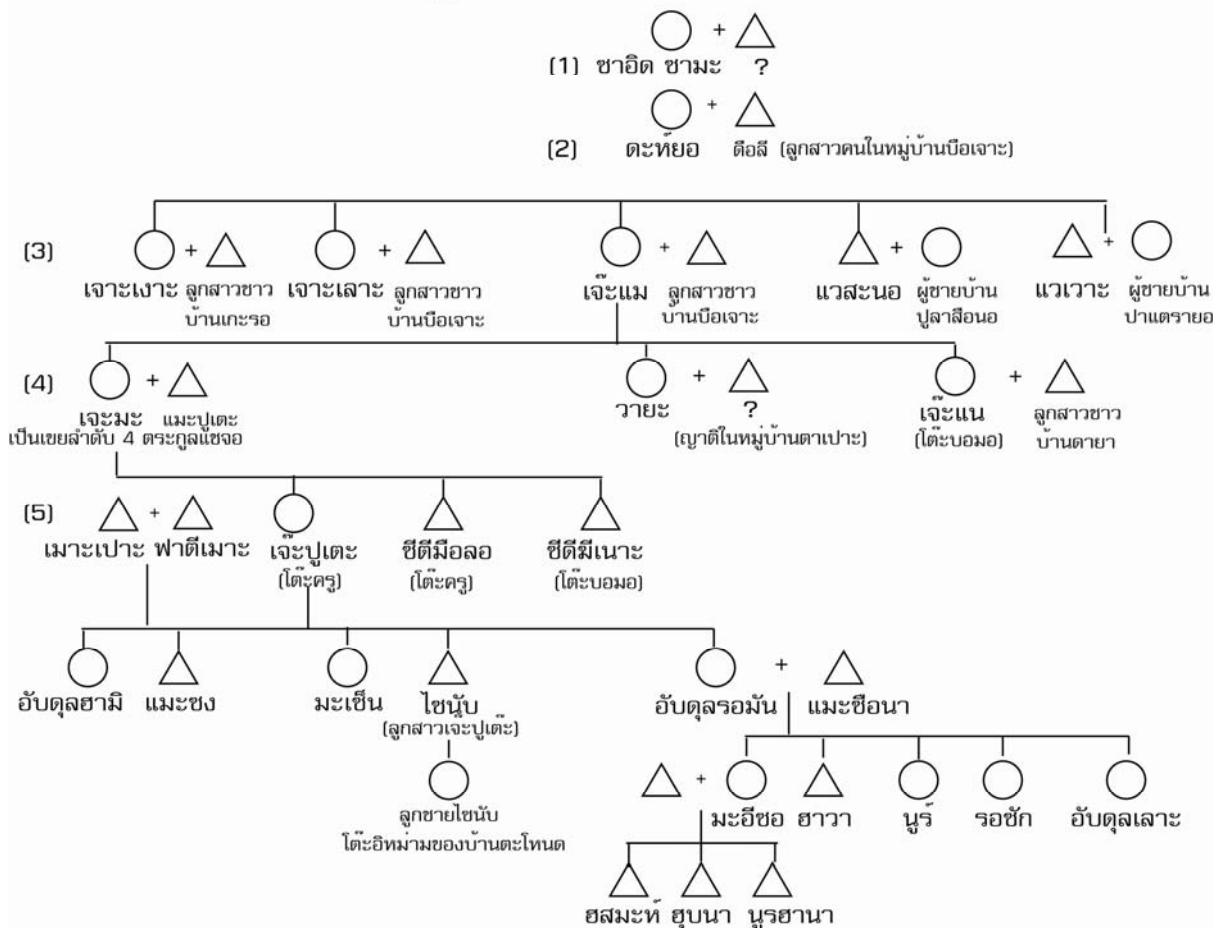
瓦ยะ (ลูกชายคนที่ ๒ ของเจี๊ยะแม) แต่งงานและตั้งถิ่นฐานกับญาติในหมู่บ้านตาเปาะ ตำบลสุวารี อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มีลูกหลานสืบทอดกันมาจนปัจจุบัน

เจี๊ยะ (ลูกชายคนที่ ๓ ของเจี๊ยะแม) เป็นโต๊ะบอมอ ได้ไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านตายา หมู่ ๑ ตำบลสุวารี อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส แต่งงานกับลูกสาวชาวบ้านดายา ซึ่งเป็นญาติใหม่มีอนกันและออกไปอยู่บ้าน ฝ่ายหญิง เป็นโต๊ะบอมอสืบทอดต่อมา จนถึงรุ่นลูกหลาน ได้ออกไปเรียนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจนได้เป็น โต๊ะอิหม่าม เจี๊ยะ เป็นบุคคลที่ประชานให้ความเคารพนับถือคนหนึ่ง เขาเป็นโต๊ะบอมอและมี ความสามารถต่อสู้กับเสือโกรง ใช้วิธีการอ่านคำทำให้เสืออ้าปากไม่เข็นและไม่สามารถเล็บเพื่อตะปุ คณได้

ลำดับที่ ๕ เจี๊ยะ/เตะ (ลูกคนโตของเจี๊ยะแม) เป็นโต๊ะครูสอนอัลกูรอ่านทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ซีตีมีลอ (ลูกสาวคนที่ ๒) เป็นโต๊ะครูเหมือนกับพี่ชาย สอนอัลกูรอ่านให้กับเด็กและผู้ใหญ่ในหมู่บ้านตะ โหนด ซีตีมีนาะ (ลูกสาวคนที่ ๑) เป็นโต๊ะบอมอ เมื่อชาวบ้านเดือดร้อนก็จะไปขอความช่วยเหลือ

ลำดับที่ ๖ ไซนัน (ลูกสาวของเจี๊ยะ/เตะ) มีลูกชายหนึ่งคน ปัจจุบันเป็นโต๊ะอิหม่ามของหมู่บ้านตะ โหนด

ຕະກູລໜາອິດ ທ່າມະ

ສາຍຕະກຸລຢາຍຈາແວແລະ ສາຍຕະກຸລແຊນະ

รายงานแ渭เป็นลูกของเจ้าเมืองรามันในสมัยนั้นที่มีบกบาทในเขตบ้านตะโหนด และต่อมาแต่งงานกับหลานของ โต๊ะสาลามะห์ ชื่อ เจี๊ยนง ซึ่งอยู่ในตระกูลแซนະ

อาจบอกได้ว่าพื้นที่บ้านตะโหนดในอดีตเป็นพื้นที่การครอบครองของเจ้าเมืองที่ขยายอาณาเขตการทำลายล้างของตนถึงเขตช่องเขา妮 ซึ่งในพื้นที่นี้มีชาวบ้านตั้งถิ่นฐานดังเดิมอยู่ก่อนแล้วแต่ที่บอกเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ในตระกูลที่สำคัญ ในยุคนั้นแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นภูเขาหรือท้องทุ่งต้องมีผู้ปกครอง ซึ่งจากล่าวได้ว่าในสมัยนั้นรายได้ทำกิจกรรมในพื้นที่ดังนี้

การทํานາ

การล่าสัตว์ในยามว่าง ล่าเกี้ง กวาง ตามกฎหมายเขตบ้านตะโภนด ซึ่งมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับเรื่องนี้ແທ
ทุกพื้นที่ในเขตบ้านตะโภนค่าว่า รายาพร้อมบริหาร ได้ปั้งช้างออกล่าสัตว์หรือนำช้างมากรุณานำ้ในลูโน๊ะเพื่อจับ
ปลาในหนองแล้ง (ลูโน๊ะ เป็นพื้นที่มีน้ำท่วมขังในหนองแล้ง) ซึ่งต่อมามีพื้นที่นี้ได้กลายเป็น บ้านลูโน๊ะ ตั้งอยู่
ทางทิศเหนือของบ้านตะโภนด

การล่าช้างเพื่อค้าขาย ตามเรื่องเล่าจากคนผ่านมาบอกว่าในอดีตราษฎร์มันได้ค้าช้างไปถึง มือ โวร์ ซื้อสถานที่ในรัฐเคนยา นาเลเซีย

อาณาเขตของรายชาวยาไปเรื่อยตามเงื่อนไขต่างๆ เช่น การขยายพื้นที่ที่ทำนา เมื่อมีน้ำ นโยบายการทำนาเกี่ยวกับการให้ชาวบ้านในพื้นที่เหมาะสมแก่การทำนาร่วมกันทำนาหรือเมื่อมีลูกูเพิ่มขึ้น ก็จะหาที่ทางขยายอาณาเขตให้ไปอยู่ครอบครอง อาจบอกได้ว่า การส่งเสริมให้ชาวบ้านทำนาของรายเป็นผลทำให้เกิดพื้นที่หุ่งนามากในเขตบ้านตะโหนด ในการดูแลพื้นที่ที่ทำนาของรายนั้น จะแต่งตั้งคนของตนเป็นผู้ดูแลกิจการทรัพย์สินของรายในพื้นที่

กรณี ชาอดิชามะซึ่งเป็นคนดูแลกิจการนาของรายฯ เดิมอยู่บ้านลีเชิง ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลจะกัวว่า อำเภอรามัน ได้อพยพจากบ้านลีเชิงมาอยู่ในพื้นที่นาใหม่ บ้านบือเจาะเขตบ้านตะโหนด (บือเจาะคือพื้นที่ลุ่มน้ำแห้งแล้งในฤดูแล้ง) รายฯ ได้มีคำสั่งใช้ให้คนนำก้อนหินวางช้อนกันทางน้ำเพื่อกันน้ำให้ขังเป็นฝายแล้วผันน้ำเข้าสู่ทุ่งนา ชาวบ้านเรียกพื้นที่นี้ว่า บือละนาตุ (บือละหมายถึงการกัน ปิด นาตุหมายถึงก้อนหิน)

ต่อมากลายเป็นชื่อหมู่บ้านและชื่อส้าน้ำมือละนาตุ อยู่ทางเหนือของบ้านบีเจฯ การสร้างฝายเพื่อกันน้ำเข้าทุ่งนาในเขตตานี้นั้นใช้ได้ในเขตพื้นที่ทุ่งนาที่มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขาซึ่งมีลักษณะพื้นที่เป็นแนวขวางไม่กั้งมากเหมือนพื้นที่นาในที่รกรากุ่ม ในเวลาต่อมาเกิดเหตุโจรปล้นอาลาวดชาวกาบบ้านจึงอพยพไปอยู่ที่อื่น

ตรรกะและหลักการนี้ หลานของแซนด์กับโต๊ะสาลามาเนาะห์คันหนึ่งที่ซื้อ เจ็บนิ้ว เมื่อเรืออยู่ที่บ้านมือเจ้าซึ่งเป็นหมู่บ้านร้าง ไปแล้วจากเกิดเหตุการณ์ปีป้าอาจารย์ นิ่ง โถเป็นสาวแล้วอยู่มาวันหนึ่ง เจ็บนิ้วเดินตามหาคราบรายริมคลอง ชะราบี๊คละบາตรู ที่ติดกับหมู่บ้าน ขณะเดินผ่านได้ต้นมะเดื่อต้นหนึ่ง เมื่อเรือเงยหน้ามองเห็นดอกมะเดื่อ ก็เดี๋ยวกลับมาบ้านให้พ่อแม่คุณ ในสมัยก่อนชาวบ้านมีความเชื่อว่าถ้าคราบได้เจอกดอกมะเดื่อแสดงว่าบุคคลนั้นจะได้เจอป้าภูหริริย์ในชีวิต พ่อแม่เกิดความร้อนใจจึงได้ไปปรึกษากับโต๊ะบอนมอ ว่าเจ็บนิ้วลูกสาวเจอดอกมะเดื่อจะมีอะไรเกิดขึ้นกับเรอในภายหน้า? โต๊ะบอนมองออกว่า เจ็บนิ้วจะได้เป็นบุคคลลำคัญที่ผู้คนเคารพนับถือในหมู่บ้าน หลังจากนั้nlูกของเจ้าเมืองรามันก็ได้มาสู่ขอแต่งงานเป็นภรรยาของรายาจันแวง แต่ชาวบ้านเรียกเจ็บนิ้วว่า รายาปูแวง (ภรรยารายาจันแวง)

อับดุลลอห์ ลอดอเมน (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) เคยบอกว่า รายานูแவมีบทบาท nokพื้นที่ท่องถิ่นด้วย เช่น ในรัฐเคดาห์ เพราะหลังจากแต่งงานแล้ว รายานูแવ ก็ได้รับความไว้วางใจจากรายาจawa (ผู้เป็นสามี) ให้ช่วยดูแลในด้านการบริหารบ้านเมือง เพราะรายานูแவมีความสามารถในการต่อรองค้าขายกับต่างเมือง ได้เก่ง เช่นกัน

ຕະກູລາບູຈາແວ

๐

๘๐

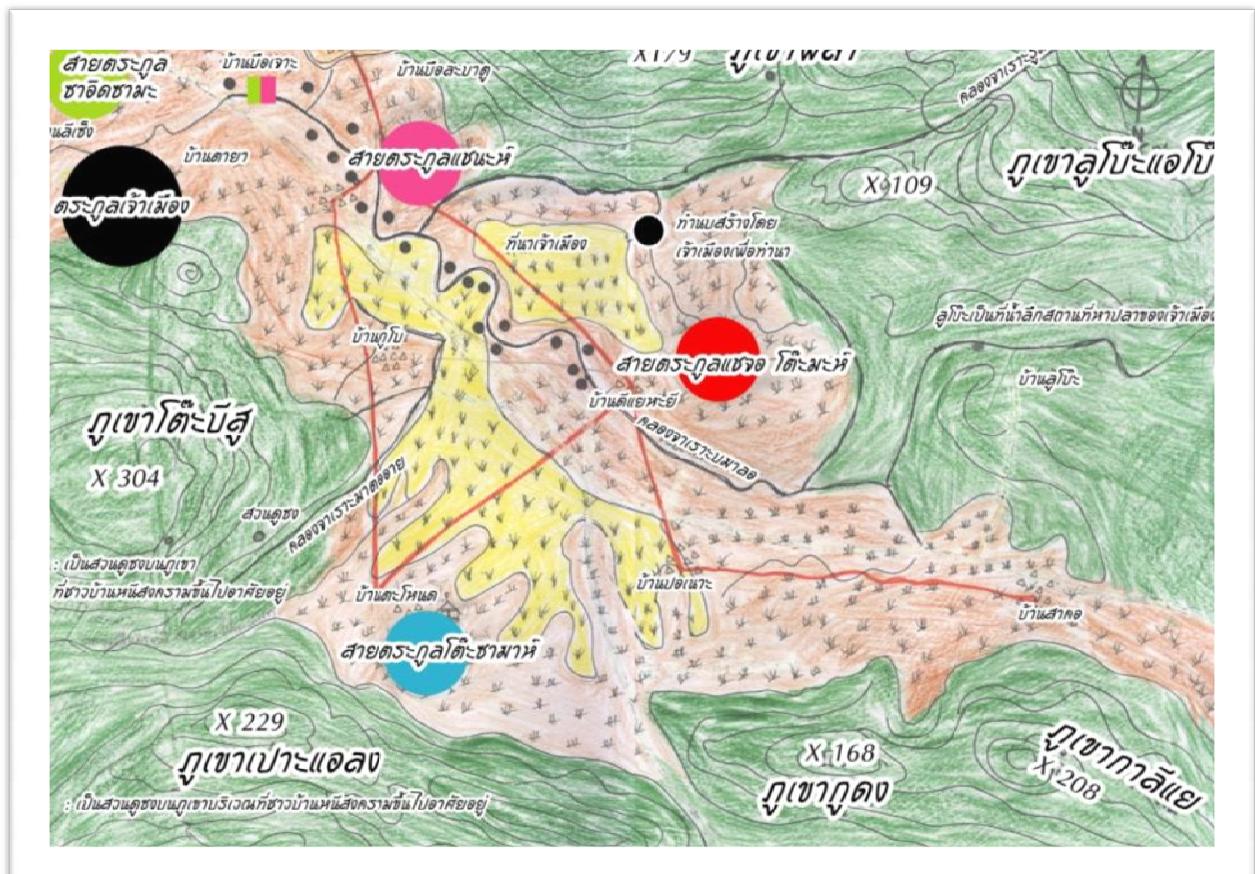
ຕະຫຼາດ

๑๘๙

triangle

ดีอิลลี

๑๘๙

แผนที่แสดงบริเวณการใช้พื้นที่ของกลุ่มสายศรีภูมิต่างๆ ในบ้านโนน

-๓-

การใช้พื้นที่ทำกินของคนบ้านตะโหนด

คนบ้านตะโหนดส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนยาง ทำนา และเลี้ยงสัตว์พวงวัว ควาย ตามแต่ฤดูกาล ในอดีตการถือครองที่ดินยังไม่มีความสำคัญมากนัก อาจเนื่องจากมีพื้นที่มาก คนยังน้อย เป็นการดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน ชาวบ้านส่วนใหญ่เมื่อถึงฤดูกาลทำนา ก็จะทำนา หลวงของรายารามมัน ก็จะได้ผลผลิตจากการแบ่งปันของรายาเป็นการตอบแทน นอกจากการทำนาชาวบ้านตะโหนดจะร่วมกันทำไร่ ปลูกพืชโสดเริ่ว บางขี้น เขาหาของป่า ลักษณะการใช้ร่วมกันและไม่มีการครอบครองที่ดินชัดเจน พื้นที่ไหนที่คนเดิมไม่เข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ คนใหม่ก็สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์แทนได้ เพียงแค่บอกกล่าวให้รู้ เป็นธรรมเนียม

การใช้ชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านโตนด

ต่อมาเมื่อจำนวนคนในชุมชนมีปริมาณมากขึ้น เกิดการขยายการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้น ลักษณะการรวมตัวการทำงานมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในแต่ละสายตระกูลจะทำงานด้วยแรงงานสามชิกของตระกูลตัวเองในลักษณะการทำไร่ ที่เลือกพื้นที่บริเวณใกล้แม่น้ำลำคลอง เพื่อความสะดวก

การเข้าไปบุกเบิกพื้นที่จะสร้างที่พักชั่วคราว ตามป่าทำไร่ ปลูกพืชไร่ต่างๆ หรืออาจมีข้าวโพด ข้าวไร่ เมื่อกินผลไม้อะไรที่ได้มาจากป่าก็จะข้างทึ่งรอบที่พัก นานวันพื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นสวนคูซงหรือสวนเครือญาติสายตระกูลนั่นเมื่อจากอาวุโส ในสายตระกูลนั่นเป็นผู้ความคุณ มีหน้าที่ดูแลจัดสรรการใช้ประโยชน์ให้สมาชกในสายตระกูล ลักษณะการถือครองที่ดินถือเป็นของส่วนรวมของสายตระกูล

ในพื้นที่ลุ่ม มีการทำนา ซึ่งมีการถือครองที่ดินเป็นของครอบครัวซึ่งเล็กกว่าแบบของสายตระกูล เนื่องจากมีลักษณะการทำนาทำเป็นช่วงจังหวะฤดูกาล ที่ไม่จำเป็นต้องใช้แรงงานมากเท่าไร แรงงานจึงเป็นแรงงานมาจากสามาชิกภายในครอบครัว กระนั้นก็ตาม ยามหลังจากหน้านา ชาวบ้านคนอื่นก็สามารถมาปล่อยวัว ควาย ในพื้นที่ได้ในบริเวณที่ลุ่ม ทุ่งนา

การสืบทอดที่ดินจะสืบทอดจากรุ่นพ่อสู่รุ่นลูก การจัดแบ่งที่ดิน พ่อจะแบ่งตามเหมาะสมของลูกแต่ละคน หากลูกคนไหนพิการทุพพลภาพ ก็ได้รับส่วนแบ่งเป็นพิเศษมากกว่าลูกคนอื่นที่มีร่างกายสมบูรณ์ การแบ่งที่ดินไม่ใช่สิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกแยกของสามาชิกในครอบครัวหรือในสายตระกูล

ในอดีตเคยมีคนอพยพจากมาเลเซียมาอยู่ที่บ้านตะโหนด คนในบ้านตะโหนดก็แบ่งปันที่อยู่อาศัยให้อยู่ แบ่งปันที่ดินให้ทำกิน จนสามารถครองครองที่ดินเป็นของตนเองได้จากการสะสมเงิน เมื่อเวลาผ่านไปถึงรุ่นลูกมีการอพยพกลับไปมาเลเซียก็สามารถขายที่ดินให้ชาวบ้านกลับคืน

ความเชื่อ กับ การใช้ที่ดิน

การครอบครองที่ดินและการควบคุมที่ดินในเขตบ้านตะโหนดมีรูปแบบลักษณะตามระบบความเชื่อเกี่ยวกับที่ดินตามแต่ละยุคสมัย ในอดีต คนในห้องถินมีความเชื่อเกี่ยวกับผี ยุคนั้นการบุกเบิกจังหวะที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์นั้นมีลักษณะร่วมกันทำงาน บุกเบิกพื้นที่ร่วมกัน ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ร่วมกัน เพราะมีพื้นที่ที่ดินมากกว่าปริมาณคนที่จะใช้ประโยชน์

ในการบุกเบิกมี บonomo ซึ่งเป็นผู้ชาย มีความรู้เกี่ยวกับการเข้าถึงพื้นที่ครั้งแรก บonomo จะกล่าวกับผีและกับป่าว่า พากของตนจะมาขอใช้ประโยชน์จากพื้นที่นี้ ขออ่ายได้มารบกวน แล้ว บonomo อ่านสัญญาณจากป่าว่า ได้หรือไม่

ในการกล่าวของ บonomo ในการขอใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้น บonomo จะแทนตัวว่าเป็นลูกหลวง ยาแยมารีชาญ アナ奴ะ奴奴 เนะบูะการีญอ แปลว่า ขออย่ามารบกวนเลย ลูกหลวงจะขอทำงานในพื้นที่นี้ หลังจากนั้นบonomo จะอ่านค่า บonomo บานะคนจะสัญญาว่า จะทำพิธีกรรมเลี้ยงเป็นประจำทุกปี ซึ่งในสี่ตระกูลที่เป็นตระกูลหลักของบ้านตะโหนดต่างมี บonomo ประจำของตระกูล

แม้คนในรุ่นหลังๆ ต่อจากคนรุ่นบุกเบิกก่อนจะเข้าใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้นๆ ก็ต้องกล่าวขออนุญาต โดยหรือบonomo ประจำสายตระกูลที่ดูแลพื้นที่นั้นก่อน มิฉะนั้นจะเป็นไข้ไม่สนาย หากเป็นไข้ไม่สนายจากการใช้ประโยชน์จากพื้นที่โดยไม่ได้ขออนุญาตแล้ว วิธีรักษาต้องไปขอมาเจาหมากพูไปให้ผู้อาวุโสในสายตระกูลที่ดูแลพื้นที่นั้นทำพิธีรักษา